

Univerzita Karlova

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

CENTRUM ŠKOLSKÉHO MANAGEMENTU

**ODBORNÁ KVALIFIKACE PEDAGOGICKÝCH
PRACOVNÍKŮ ZÁKLADNÍCH ŠKOL
V NÁVAZNOSTI NA ZÁKON O
PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍCÍCH**

Zaměřeno na území hlavního města Prahy

Závěrečná bakalářská práce

Autor:	Mgr. Jana Kupcová
Obor:	Školský management
Forma studia:	kombinované
Vedoucí práce:	PhDr. Eva Koberová
Datum odevzdání práce:	8. dubna 2011

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou závěrečnou bakalářskou práci vypracovala sama za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

Mgr. Jana Kupcová

Poděkování

Děkuji vedoucí bakalářské práce PhDr. Evě Koberové za cenné rady, připomínky a metodické vedení při jejím zpracování.

Resumé

Bakalářská práce se zabývá problematikou odborné kvalifikace pedagogických pracovníků pražských základních škol v návaznosti na zákon o pedagogických pracovnících, který nabyl účinnosti dnem 1. ledna 2005.

Vychází z analýzy skutečného stavu kvalifikační úrovně pedagogů na základních školách v Praze vzhledem k zákonným podmínkám a komparuje zjištěný stav se stavem žádoucím. Zjišťuje, do jaké míry a zda vůbec zareagovaly příslušné vysoké školy na tyto zákonné požadavky (např. rozšířením kapacity v předmětných studijních programech, navýšením počtu přijatých uchazečů, otevřením zcela nových souvisejících studijních oborů). Na základě zjištěných výsledků práce mapuje současný stav regionálního školství hlavního města v oblasti odborné kvalifikace pedagogických pracovníků ve vztahu k zákonným presumpcím.

Summary

In my thesis I focus on the professional qualifications of teachers of Prague primary schools in relation to the law about the educators, which took effect on 1 January 2005.

As the aim, I set the analysis of the current state of the qualification level of teachers in primary schools in Prague due to statutory requirements. Then compare the actual state with the desired state, with accent on differential gap (space). To determine to what extent and whether the universities have responded to these legal requirements (eg, capacity expansion in the courses, an increase in the number of accepted applicants, opening entirely new fields of related fields of study). Based on the found results, map the current state of education in the Czech education in the area of teachers' education in relation to legal presumptions.

By questionnaire surveys, examining documents, interviews and direct observation, I found that in primary schools in Prague, 92,6% of teachers in total are currently meets the requirements of professional qualifications. On the basis of comparison to the condition of the desired state showed that 7,4% of teachers do not have the required professional qualifications and, therefore, they will not meet the prerequisites for direct educational activities by law about the teachers to the date 1st January 2015.

My final bachelor's thesis provides in addition to informative character of the present and desired state of education of educators also integrated summary about conduct of the main factors involved in the process leading to the improvement of teaching in the CR (from the legislature, through the teachers and their employers to universities that educate future teachers). With such comprehensive analysis is easier to detect deficiencies in the sub-levels and streamline the activities leading to training teachers to ensure the highest level of the Czech education.

Klíčová slova

- ❖ odborná kvalifikace
- ❖ pedagogický pracovník
- ❖ zákon o pedagogických pracovnících
- ❖ kvalifikační předpoklad
- ❖ základní škola
- ❖ učitel prvního stupně
- ❖ učitel druhého stupně
- ❖ vysoká škola
- ❖ pedagogická fakulta
- ❖ vzdělávání
- ❖ vzdělání

Obsah

Úvod	9
1 Cíl práce	11
2 Zákonné předpoklady odborné kvalifikace pedagogických pracovníků základní školy	13
2.1 Historický exkurz do vzdělávání pedagogických pracovníků na území dnešní České republiky	13
2.2 Obecný pohled na právní vymezení a garanci vzdělání z pohledu ústavního pořádku České republiky	16
2.3 Legislativní podmínky pro výkon pedagogické činnosti z pohledu recentního práva	17
2.4 Získávání odborné kvalifikace učitele prvního stupně ZŠ	22
2.5 Získávání odborné kvalifikace učitele druhého stupně ZŠ	23
2.6 Diferenciace výše užitých termínů	24
2.7 Zvláštní ustanovení ZoPP o odborné kvalifikaci pedagogických pracovníků pro výkon přímé pedagogické činnosti	26
2.8 Novelizace ZoPP zákonem č. 159/2010 Sb.	28
3 Výzkum – analýza současného stavu kvalifikační úrovně pedagogických pracovníků pražských základních škol	29
3.1 Formulace problému a stanovení výzkumného cíle	29
3.2 Formulace odborných předpokladů	30
3.3 Použité výzkumné metody a nástroje	31
3.4 Výběrový soubor respondentů	33
3.5 Očekávaná a faktická návratnost	35
3.6 Analýza zjištěného stavu dotazníkovým šetřením	36
3.7 Interpretace a vlastní zhodnocení výsledků šetření	39
4 Komparace zjištěného stavu se stavem žádoucím a možná řešení	43
4.1 Porovnání žádoucího stavu se skutečností	

zjištěnou šetřením	43
4.2 Nástin možných přístupů k zjištěnému stavu	44
4.3 Sociálně-ekonomické aspekty a jejich budoucí směřování	46
5 Reakce vysokých škol na požadavky zákona	
o pedagogických pracovnících	51
5.1 Postavení vysokých škol	51
5.2 Vysoké školy relevantní pro získání požadované odborné kvalifikace	52
5.3 Šetření a jím získaná zjištění	53
5.4 Vyhodnocení výsledků šetření	57
6 Celkové shrnutí zjištěných skutečností a jejich interpretace	59
Závěr	62
Seznam použité literatury a právních předpisů	64
Přílohy	66
Příloha č. 1 – Relevantní ustanovení LZPS pro oblast školství	66
Příloha č. 2 – Úplně znění zákona o pedagogických pracovnících	70
Příloha č. 3 – Dotazník zasláný ředitelům pražských ZŠ a průvodní dopis	102
Příloha č. 4 – Seznam dotázaných pražských ZŠ	106

Úvod

Jako téma mé bakalářské práce jsem si vybrala problematiku odborné kvalifikace pedagogických pracovníků základních škol v návaznosti na zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZoPP“), který nabyl účinnosti dnem 1. ledna 2005.

Na význam vzdělanosti pedagogických pracovníků lze pohlížet ve dvou rovinách. Tou první je individuální zájem každého pedagoga na maximalizování svých znalostí a praktických dovedností, rozvoji vlastní osobnosti a sebezdokonalování jakožto významné a trvalé součásti života a životního stylu každého člověka v moderním globalizovaném světě, kde informace (v podobě vědomostí a dovedností) jsou nezbytnou determinantou pro samotné přežití, přičemž proces jejich nabývání již není jen záležitostí několika prvních stádií lidského života. V posledních desetiletích, kdy se sekundární vzdělání stalo jakousi obecně přijímanou samozřejmostí, nabývá na významu vzdělání terciární, doplněné o další formy, např. kurzy celoživotního vzdělávání (dále jen „CŽV“).

Pomineme-li subjektivní zájem každého jednotlivce na vlastním sebevzdělávání, je zde druhý neméně relevantní faktor, tedy zájem celé společnosti na zajištění co možná nejprofesionálnější úrovně lidí, kteří následně toto vzdělání poskytují jiným. Až do nedávné doby byla tato potřeba v rámci primárního vzdělávání zcela opomíjena (ne-li přímo ignorována). Obecně převládal názor, že učitele základní školy může dělat téměř každý, kdo disponuje všeobecně uznávaným penzem vědomostí a dostatečným duševním kreditem. Přelom tisíciletí a počátek druhé dekády fungování našeho demokratického právního státu znamenal i posun v nazírání na problematiku vzdělání, zejména ve vztahu k chystanému vstupu do Evropské unie a tím možnosti a zároveň nutnosti zvládnutí konkurenceschopnosti na evropském trhu práce. Modernizace se tak dočkal i resort školství, kdy k 1. lednu 2005 došlo ke změně základních školských zákonů, které mimo jiné upravují právě oblast odborné kvalifikační úrovně pedagogických pracovníků. Současným, bezpochyby pozitivním trendem je učinit z učitelského povolání odbornou, výběrovou a troufnu si říci i důstojnější profesi, která otevírá dveře ostatním lidem – žákům či

studentům – k profesím ostatním. O tom svědčí bezesporu i fakt, že došlo ke zlepšení platových poměrů začínajících pedagogů s odbornou kvalifikací a vysokoškolským vzděláním, čímž se práce ve školství stává pro potenciální zájemce rovněž zajímavější.

Mimo subjektivních důvodů, zejména vlastního zájmu o uvedenou problematiku, spatřuji ve volbě tématu i řadu objektivních faktorů, jako např. relativně nízkou znalost školských legislativních předpisů obecně, neboť jak jsem měla možnost se sama přesvědčit při výzkumné činnosti v terénu, řada zainteresovaných osob (ředitelů škol, zástupců či jednotlivých pedagogů) považuje za nesnadnou, tudíž obtížnou interpretaci zákonných presumpcí týkajících se kvalifikačních požadavků. Zpracování daného tématu tedy shledávám dobrou příležitostí jak k vlastní seberealizaci, tak i k osvětlení problematiky a v neposlední řadě i k naplnění jedné z obligatorních podmínek každé bakalářské práce, tedy objektivního charakteru a přínosu.

1 Cíl práce

Před vlastní realizací práce jsem si vytyčila za cíl analyzovat recentní stav kvalifikační úrovně pedagogických pracovníků na základních školách (dále jen „ZŠ“) v hlavním městě Praze vzhledem k zákonným podmínkám stanoveným ZoPP. Dále pak komparovat zmíněný stav se stavem žádoucím s akcentem na diferenční mezeru. Zjistit, do jaké míry a zda vůbec zareagovaly relevantní (pro danou oblast poskytující vzdělání) vysoké školy na tyto zákonné požadavky, např. rozšířením kapacity v předmětných studijních programech, otevřením zcela nových souvisejících studijních oborů atd. Na základě zjištěných výsledků pak zmapovat současný stav českého školství v oblasti vzdělání pedagogických pracovníků ve vztahu k zákonným presumpcím a uvést možnosti pro jeho další rozvoj.

Výše uvedeného cíle jsem se při vlastním zpracování bakalářské práce držela a tomu odpovídá obsahové členění práce na jednotlivé kapitoly, které jsou odrazem procesu stanovování cílů a zároveň zachovávají logickou strukturu při zkoumání dané problematiky. Vzhledem k tomu, že školská vzdělávací soustava, jakožto významný článek veřejné správy České republiky, vychází při poskytování svých služeb občanům a priori ze zákona (resp. zákonů) a jiných právních předpisů, považuji za podstatné kapitolu následující po uvedení mé bakalářské práce věnovat právě právnímu rámci, který je zároveň vstupní studií.

Využitelnost mé závěrečné bakalářské práce spatřuji mimo informačního charakteru, který vypovídá o skutečném a žádoucím stavu vzdělanosti pedagogických pracovníků rovněž v tom, že poskytne ucelený přehled o počínání všech hlavních činitelů podílejících se na procesu vedoucím ke zkvalitnění pedagogické činnosti v ČR (počínaje zákonodárcem přes samotné pedagogy a jejich zaměstnavatele až po VŠ poskytující akreditované studijní obory). Díky takovéto komplexní analýze lze snadněji odhalit nedostatky na dílčích úrovních a zefektivnit tak další činnost vedoucí ke vzdělávání (i samotnému vzdělání) pedagogických pracovníků, aby byla zajištěna co nejvyšší úroveň českého školství.

Bezesporu každý odpovědný občan, o to více pedagogický pracovník, si je vědom nutnosti odborného vzdělání. *Scientia est potentia* (vědění je síla) – síla jednotlivce, ale i celé společnosti.

2 Zákonné předpoklady odborné kvalifikace pedagogických pracovníků základní školy

Česká republika je demokratickým právním státem vázaným vlastním právním řádem. Tato skutečnost je stěžejní pro výkon veřejné správy (pro účely mé bakalářské práce rozuměno zejména školství), která sama může být realizována toliko a jen na základě a v mezích zákona. Správná znalost a interpretace příslušných právních předpisů je vůbec tou nejzákladnější (vzhledem k rozsahu úpravy však nikoli nejjednodušší) dovedností každého zainteresovaného subjektu. Na následujících stránkách proto předkládám alespoň elementární výklad nejvýznamnějších právních institutů důležitých pro pochopení dané problematiky.

2.1 Historický exkurz do vzdělávání pedagogických pracovníků na území dnešní České republiky

Již v prvobytně pospolné společnosti byl učitel vybírán z nejschopnějších členů rodu. Tento „učitel“ byl vybaven přirozenou autoritou, plynoucí z úspěšného osvojení všeho, co bylo potřebné k životu v primitivní společnosti.

S příchodem Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu v 9. století vzniká škola zaměřená na šíření křesťanství slovanským jazykem, která měla velký význam pro přípravu generace šířící již vzdělanost v období vlády Přemyslovců. Církevní školy měly monopolní postavení a úroveň připravovaných učitelů byla velmi nízká. Rozsah vyučovaných předmětů byl úzký a zaměřený zejména na náboženskou tematiku, nebyl kladen důraz na odbornou a metodickou připravenost absolventů. Později vznikají univerzity, které vzdělávaly světské učitele. Studenti na těchto univerzitách získávali alespoň nejnižší bakalářský stupeň vzdělání, což lze považovat za zásadní zvrat, stěžejní pro další vývoj vzdělanosti pedagogů na území dnešní České republiky.

Velké změny nastaly s uzákoněním povinné školní docházky v roce 1774. Provedená školská reforma vytvořila nový systém elementárního vzdělávání. Učitelé

se vzdělávali v tzv. přípravkách (např. v Praze, Českých Budějovicích, Hradci Králové). Příprava učitelů elementárních škol nebyla jednotná, lišila se podle typu absolvované školy délkou odborné přípravy. Až po roce 1869 vznikají na našem území učitelské ústavy.

Vlivem revolučních událostí let 1848-49 se do popředí zájmu společnosti dostávají otázky týkající se všeobecné i odborné přípravy učitelstva základních škol. Je kladen důraz na radikální změny v oblasti školství, hlavně na kvalitnější učitelské vzdělání a na změnu postavení učitele ve společnosti. Sílí požadavek na vysokoškolské vzdělání učitelů. Uchazeč o učitelské povolání měl absolvovat gymnázium a tříletou univerzitní fakultu, kde důležitou disciplínou byla právě pedagogika. Důležitý pokrok znamenal školský zákon v roce 1869. Zákon se týkal základního školství a obsahoval řadu zásadních změn. Prodloužil povinnou školní docházku na 8 let a vytvořil nový čtyřletý typ střední odborné školy, na kterém se vzdělávali učitelé základních škol.

Stále však převažoval názor, že učitelé by měli dosáhnout vysokoškolského vzdělání studiem na příslušných vysokých školách. Cílem studia bylo uchazeče vybavit vědeckými poznatky a naučit ho tyto nabyté teoretické vědomosti uplatnit v praktické činnosti ve škole. Tak např. Gustav Adolf Lindner navrhoval zřídit samostatnou vysokou školu – Vysoká škola pedagogická nebo Pedagogium, která by splňovala všechny požadavky na náročnou přípravu učitelů.

Dalším důležitým krokem v oblasti vzdělávání učitelů bylo v roce 1921 vytvoření Školy vysokých studií pedagogických jako jedinečné učitelské vzdělávací instituce. ŠVSP vzniká nejdříve v Praze a pak také v Brně. Obě instituce poskytovaly vzdělání uchazečům podle vysokoškolského vzdělávacího programu rozvrženého na období dvou let a umožňovaly jim získat pedagogické vzdělání potřebné pro národní školy.

Koncem třicátých let se opět do popředí dostává otázka vysokoškolského vzdělání učitelů a s tím i související rozhodnutí přijetí zákona o vysokoškolském vzdělání učitelstva. Bohužel světová válka pozastavila vývoj ve změnách našeho školství.

Těsně po 2. světové válce se učitelé národních škol připravovali tak jako před válkou v učitelských ústavech. Přelom nastává až v říjnu 1945, kdy byl přijat dokument, který se týkal učitelského vzdělávání. Ten stanovil, že učitelé všech stupňů a druhů škol mohou získat požadované vzdělání pouze na pedagogických a jiných fakultách vysokých škol. Zákonem, který vešel v platnost v dubnu 1946 a navazoval na tento dokument, byly zřízeny pedagogické fakulty, na kterých se vzdělávali učitelé všech stupňů. Byla určena doba studia, vytyčeny úkoly, koncepce a cíle. Bylo stanoveno, že na těchto fakultách se budou vzdělávat učitelé mateřských, obecných a měšťanských i středních škol. Pedagogické fakulty v té době jako první organizovaly i dálkové vzdělávání pro učitele z činné praxe. Vznikla tak jednotná koncepce vzdělávání učitelů.

K porušení jednotné koncepce dochází v roce 1950, kdy byla zřizována pedagogická gymnázia pro vzdělávání učitelů prvního stupně národních škol a učitelek mateřských škol. Na vysokých školách se po tomto vládním usnesení vzdělávali pouze učitelé škol druhého stupně. Příprava učitelů národních škol se tak opět přenáší na středoškolskou úroveň a současně došlo k odtržení přípravy učitelů 1. a 2. stupně.

Návrat k vysokoškolskému vzdělání učitelů nastává v roce 1959. Bylo zřízeno 20 pedagogických institutů pro vzdělávání učitelů obou stupňů poskytujících základní všeobecné vzdělání. Důraz byl kladen na pedagogické a psychologické disciplíny a zejména na vlastní metodiku dílčích předmětů.

Od roku 1964 přebírají vůdčí roli ve vzdělávání pedagogických pracovníků pedagogické fakulty založené při všech českých a slovenských vysokých školách. Z věcného hlediska k dané reformě byl nejrelevantnějším dokumentem „Další rozvoj československé výchovně vzdělávací soustavy“ z roku 1976, který přinesl stěžejní institut v podobě zřízení učitelské kategorie – učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů.

Přestože ideou bylo mít plně odborně kvalifikované pedagogy na všech stupních předškolního a následně i školního vzdělávání, tohoto stavu nebylo do dnešních dnů zcela dosaženo.

2.2 Obecný pohled na právní vymezení a garanci vzdělání z pohledu ústavního pořádku České republiky

Aby společnost byla nositelem alespoň elementárních vědomostí a dovedností je zájmem každého státu bez ohledu na to, zda se jedná o diktaturu nebo liberální demokracii. Při pokusu o právní zařazení institutu vzdělání v rámci systematiky českého právního řádu docházíme ke zjištění určité specifičnosti této oblasti zejména z toho důvodu, že se zde v ideálním případě kryje (v pozitivním slova smyslu) zájem státu se zájmem jednotlivce. Lze tedy nalézt jak veřejnoprávní prvky, tak i prvky soukromoprávní.

Základní právní rámec celého českého školství vymezuje již náš ústavní pořádek. Listina základních práv a svobod (dále jen „LZPS“) stanovuje v ustanovení Čl. 33, že každý má právo na vzdělání¹⁾. Tímto je stanovena vůdčí idea, kterou se mimo jiné zaručuje toto právo všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení²⁾, ať již se jedná o rezidenta nebo osobu cizí státní příslušnosti³⁾. LZPS rovněž přiznává právo na vzdělání občanům příslušejícím k národnostní nebo etnické menšině ve vlastním jazyce za podmínek stanovených zákonem²⁾.

Výše uvedená ustanovení LZPS jsou čistě dispozitivního charakteru a dávají

¹⁾ Čl. 33 odst. 1 Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, jak vyplývá ze změny provedené ústavním zákonem č. 162/1998 Sb. (dále jen LZPS)

²⁾ Čl. 3 odst. 1 LZPS

³⁾ Čl. 41 odst. 1 a Čl. 42 odst. 2 LZPS

tak každému příslušnému subjektu možnost takto postupovat – možnost na vzdělání – a je na každém jednotlivci, zda tohoto práva využije, či nikoli. Jde o ukázkou soukromoprávního prvku v institutu vzdělání.

Hned další normativní věta ustanovení Čl. 33 odst. 1 je však důkazem významu elementárního vzdělání pro náš stát, neboť stanovuje, že školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon. Jde o typicky kogentní ustanovení, které imperativně stanovuje vlastní pravidlo chování a neumožňuje svobodný projev vůle adresátů.

Výše uvedenými ustanoveními LZPS chci názorně demonstrovat význam vzdělání, který je natolik značný, že se ze strany zákonodárce těší té nejvyšší, tedy ústavní ochrany. Vzdělání tak představuje možnost, ale zároveň i povinnost chovat se určitým, právem stanoveným způsobem.

Úplně znění relevantních ustanovení LZPS týkajících se dané problematiky jsou uvedena v Příloze č.1.

2.3 Legislativní podmínky pro výkon pedagogické činnosti z pohledu recentního práva

V předchozí podkapitole uvedený ústavní rámec tvoří určitý základní stavební kámen pro další právní úpravu z něj přímo vycházející.

Na rozdíl od obecné problematiky vzdělání je školské právo typicky právem veřejným. Je to dáno již vlastní povahou výkonu školské činnosti jakožto subsystému veřejné správy, tedy činnosti vykonávané ve veřejném zájmu. Tento její charakter ji tedy předurčuje postavení secundum et intra legem – lze ji realizovat jen na základě zákona a v mezích zákonného zmocnění.

Školské právo se dočkalo k 1. lednu 2005 rozsáhlé změny v podobě vydání vůdčích normativních právních aktů (tzv. „školských zákonů“), kterými byla derogována stará právní úprava a zavedena nová pravidla. Zákon č. 29/1984 Sb., o

soustavě základních a středních škol, byl nahrazen zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (dále jen „školský zákon“) a požadavky na odbornou kvalifikaci, dosud upraveny jen podzákonými právními předpisy, byly nově kodifikovány právním předpisem vyšší právní síly – zákonem – konkrétně zákonem č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.

V ustanovení o předmětu úpravy ZoPP je vymezena jeho věcná a osobní působnost – zákon tak upravuje předpoklady pro výkon činnosti pedagogických pracovníků, jejich další vzdělávání a kariérní systém⁴⁾, přičemž se vztahuje na pedagogické pracovníky škol a školských zařízení, které jsou zapsány do rejstříku škol a školských zařízení (dle školského zákona) a na pedagogické pracovníky v zařízeních sociální péče⁵⁾.

Ústředním pojmem věcného zájmu ZoPP je právě osoba pedagogického pracovníka. Pro zjednodušení problémů spojených s jeho interpretací byla zákonodárcem do ZoPP zahrnuta i definice pedagogického pracovníka. Jde o definici legální tvořící tzv. výkladové ustanovení (metanormativní prvek) a má tedy povahu obecně závazného pravidla, od kterého se nelze odchýlit. Zákonodárce při vymezení pedagogického pracovníka zvolil metodu taxativního výčtu - jde o pozitivní vymezení, říká nám, která osoba je pedagogickým pracovníkem. Použitím interpretačního pravidla „argumentum per eliminationem“ dojdeme tedy k závěru, že osoby zde neuvedené nejsou pedagogickými pracovníky. Taxativním výčtem tak jsou vyloučeny další možnosti a zároveň pochybnosti.

Pedagogickým pracovníkem⁶⁾ je tedy ten, kdo splňuje dvě podmínky explicitně stanovené ZoPP, které mají kumulativní charakter, tedy musí být splněny obě současně a musí platit po celou dobu existence osoby pedagogického pracovníka. Těmito podmínkami jsou:

⁴⁾ § 1 odst. 1 ZoPP

⁵⁾ § 1 odst. 2. ZoPP

⁶⁾ § 2 ZoPP

1. Osoba vykonává přímou pedagogickou činnost. Termín „přímá pedagogická činnost“ v sobě zahrnuje přímou vyučovací, přímou výchovnou, přímou speciálně pedagogickou nebo přímou pedagogicko-psychologickou činnost vykonávanou přímým působením na vzdělávaného, kterou je uskutečňována výchova a vzdělání podle školského zákona. ZoPP taxativně vyjmenovává subjekty vykonávající přímou pedagogickou činnost, jsou jimi:
 - učitel,
 - pedagog v zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků,
 - vychovatel,
 - speciální pedagog,
 - psycholog,
 - pedagog volného času,
 - asistent pedagoga,
 - trenér a
 - vedoucí pedagogický pracovník.

2. Je zaměstnancem právnické osoby, která vykonává činnost školy, nebo zaměstnancem státu nebo ředitelem školy, není – li k právnické osobě vykonávající činnost školy v pracovněprávním vztahu nebo není – li zaměstnancem státu.

Kromě výše uvedeného je pedagogickým pracovníkem rovněž zaměstnanec, který vykonává přímou pedagogickou činnost v zařízeních sociální péče upravených zákonem č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů a vyhláškou Ministerstva práce a sociálních věcí ČR č. 182/1991 Sb., která je prováděcím předpisem uvedených zákonů.

K tomu, aby mohla fyzická osoba vykonávat pedagogickou činnost a mít tak status pedagogického pracovníka, musí splňovat určité předpoklady rovněž stanovené ZoPP. Těmito předpoklady jsou:

- uzavření pracovněprávního vztahu – tato podmínka není výslovně uvedena, leč vyplývá z definice pedagogického pracovníka, o kterém je hovořeno jako o

zaměstnanci, přičemž termín zaměstnanec je používán zákonem č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákoník práce“), k označení strany pracovněprávního vztahu (vzhledem k tomu, že zákoník práce užívá termínu „zaměstnanec“ jak pro práce konané v pracovním poměru – na základě pracovní smlouvy -, tak i pro práce konané mimo pracovní poměr – na základě dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti, nelze vyloučit ani jednu z uvedených variant pro výkon přímé pedagogické činnosti),

- plná způsobilost k právním úkonům – tedy způsobilost brát na sebe práva a povinnosti; v plném rozsahu ji nabývá fyzická osoba zletilostí – tedy dovršením 18 roku svého věku (nejdříve však dovršením 16 let, uzavřením manželství); způsobilosti může být fyzická osoba zbavena nebo jí může být omezena, vždy však jen na základě rozhodnutí soudu (v takovém případě přestává splňovat tuto podmínku),
- splnění odborné kvalifikace pro přímou pedagogickou činnost, kterou osoba vykonává – tyto požadavky jsou upraveny dalšími ustanoveními ZoPP pro jednotlivé formy přímé pedagogické činnosti zvlášť; vzhledem k tématu mé bakalářské práce se budu dále podrobně zabývat právě odbornými kvalifikačními předpoklady pro výkon přímé pedagogické činnosti na prvním a druhém stupni ZŠ,
- bezúhonnost – za bezúhonného se považuje ta fyzická osoba, která nebyla pravomocně odsouzena za úmyslný trestný čin nebo trestný čin spáchaný z nedbalosti v příčinné souvislosti s výkonem činnosti pedagogického pracovníka, pokud se na ni nehledí, jako by nebyla odsouzena (např. na základě milosti či amnestie prezidenta republiky udělené dle Čl. 62 písm. g) resp. Čl. 63 odst. 1 písm. j) ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, jak vyplývá z pozdějších změn, či zahlazení odsouzení v souladu s ustanoveními §§ 105, 106 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů); svou bezúhonnost prokazuje fyzická osoba ještě před samotným vznikem pracovněprávního vztahu předložením výpisu z evidence Rejstříku trestů, který nesmí být starší 3 měsíců; v případě, že dojde v průběhu trvání pracovněprávního vztahu k situaci, že pedagogický pracovník přestane splňovat podmínky bezúhonnosti, je povinen o této skutečnosti

bezprostředně vyrozumět ředitele školy nebo ředitele zařízení sociální péče formou předložení výpisu z evidence Rejstříku trestů,

- zdravotní způsobilost – prováděna v souladu se směrnicí Ministerstva zdravotnictví č. 49/1967 Věstníku Ministerstva zdravotnictví, o posuzování zdravotní způsobilosti k práci (registrované v částce 2/1968 Sb.), ve znění pozdějších předpisů – vzhledem k tomu, že k těmto vstupním prohlídkám dochází ještě před vlastním vznikem pracovněprávního vztahu, je finanční břemeno za jejich absolvování na straně potenciálního zaměstnance,
- znalost českého jazyka – tato determinanta se týká osob, které získaly odbornou kvalifikaci v jiném jazyce než českém; ZoPP stanovuje povinnost těmto pedagogickým pracovníkům složit zkoušky z českého jazyka na vysoké škole v rámci programu celoživotního vzdělávání, v zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků nebo v jazykové škole s právem státní jazykové zkoušky; tato zkouška je pouhým ověřením vlastní znalosti českého jazyka a nenahrazuje odbornou kvalifikaci k jeho výuce na základních, středních nebo vyšších odborných školách; ZoPP rovněž vymezuje tři kategorie fyzických osob, jež jsou této povinnosti zproštěny, jde o fyzické osoby, které:
 - působí ve škole s jiným vyučovacím jazykem než českým,
 - úspěšně vykonaly maturitní zkoušku z českého jazyka a literatury nebo
 - vyučují cizí jazyk nebo konverzaci v cizím jazyce.

Výše uvedené podmínky představují obligatorní zákonné předpoklady pro výkon pedagogické činnosti. Jejich charakteristiku nelze považovat za vyčerpávající, neboť není hlavním záměrem práce. Rovněž blíže nespecifikuji odborné kvalifikační předpoklady pro jednotlivé subjekty vykonávající přímou pedagogickou činnost. Na následujících stránkách se budu podrobně věnovat jen těm, které jsou relevantní k výzkumné části mé bakalářské práce, tedy předpokladům pro výkon učitele prvního a druhého stupně ZŠ. Pro komplexnost daného tématu však příkládám ve formě přílohy (Příloha č. 2) úplné znění ZoPP, přičemž výčet kvalifikačních předpokladů pro všechny subjekty vykonávající přímou pedagogickou činnost je uveden v ustanoveních §§ 5 až 22.

Je nutné mít na paměti, že v ZoPP uvedené předpoklady pro výkon funkce pedagogického pracovníka jsou „pouhými“ právně vyžadovanými atributy a rozhodně nejsou vyčerpávající. Při vlastním výběrovém řízení s možnými uchazeči je brán v potaz i jejich morální, osobnostní a tvůrčí kredit, tedy atributy neméně podstatné, ale vzhledem k značně individuálnímu pojetí a projevu u každého jednotlivce, též obtížně definovatelné, a proto tedy zákonem neupravené.

2.4 Získávání odborné kvalifikace učitele prvního stupně ZŠ

Zákonodárce v ustanovení § 7 odst. 1 ZoPP, které upravuje podmínky získávání odborné kvalifikace učitelů prvního stupně ZŠ, explicitně vyžaduje vysokoškolské vzdělání získané studiem v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů prvního stupně základní školy. Učitelem prvního stupně ZŠ může být rovněž osoba, která získala vysokoškolské vzdělání v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na pedagogiku předškolního věku nebo přípravu učitelů druhého stupně ZŠ za podmínky, že si rozšíří svou odbornou kvalifikaci o vysokoškolské vzdělání získané studiem v akreditovaném bakalářském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů prvního stupně základních škol nebo o vzdělání v programu celoživotního vzdělávání uskutečněném vysokou školou a zaměřeném na přípravu učitelů prvního stupně ZŠ.

Zvláštní úprava platí pro učitele prvního stupně ZŠ, kteří vykonávají přímou pedagogickou činnost ve třídě nebo škole zřízené pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Takový učitel nabývá dle odst. 2 téhož ustanovení ZoPP odbornou kvalifikaci vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřených na speciální pedagogiku pro učitele, nebo získáním některé formy vzdělání uvedené v § 7 odst. 1 rozšířené o vysokoškolské vzdělání v akreditovaném bakalářském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na speciální pedagogiku, nebo vzděláním v programu CŽV uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na speciální pedagogiku.

2.5 Získávání odborné kvalifikace učitele druhého stupně ZŠ

Obdobný postup zvolil zákonodárce i pro získávání odborné kvalifikace učitele druhého stupně základní školy⁷⁾. A priori je předpokládáno vzdělání odpovídajícího „učitelského“ charakteru, tedy získané studiem v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů všeobecně vzdělávacích předmětů druhého stupně ZŠ, přičemž na roveň je postaveno i vzdělání získané studiem v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů všeobecně vzdělávacích předmětů střední školy.

Do této kategorie kvalifikace „učitelské“ povahy se rovněž řadí, a tudíž může vykonávat funkci učitele druhého stupně ZŠ i osoba, která získala vzdělání studiem v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřeném na přípravu učitelů prvního stupně základní školy, svou odbornou kvalifikaci si však musí doplnit o vysokoškolské vzdělání získané studiem v akreditovaném bakalářském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů všeobecně vzdělávacích předmětů druhého stupně ZŠ, nebo o vzdělání v programu CŽV uskutečněném vysokou školou zaměřené na přípravu učitelů všeobecně vzdělávacích předmětů druhého stupně.

Za „učitelské“ vzdělání je rovněž považováno dle ZoPP i vzdělání učitele cizího jazyka⁸⁾ na druhém stupni ZŠ, které lze získat vysokoškolským studiem v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřeném na přípravu učitelů cizích jazyků.

ZoPP rovněž umožňuje vykonávat funkci učitele druhého stupně i fyzické osobě, která sice má vysokoškolské studium v akreditovaném magisterském studijním programu, avšak „neučitelského“ charakteru. Zákonodárce předpokládá dvě situace:

⁷⁾ § 8 ZoPP

⁸⁾ § 8 odst. 1 f) ZoPP v návaznosti na § 12 a) ZoPP

1. jde o učitele odborného předmětu, který získal vzdělání v akreditovaném magisterském studijním programu studijního oboru, který odpovídá charakteru vyučovaného předmětu, přičemž si toto vzdělání musí „doplnit“ o vysokoškolské vzdělání získané studiem v akreditovaném bakalářském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřeném na přípravu učitelů druhého stupně základní školy, nebo o vzdělání v programu CŽV uskutečňovaném vysokou školou zaměřené na přípravu učitelů druhého stupně základní školy,
2. jedná se o učitele cizího jazyka, který v souladu ustanovením § 12 b) ZoPP získal odbornou kvalifikaci vysokoškolským vzděláním studiem v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti společenských věd zaměřené na cizí jazyky (např. překladatelství a tlumočnictví), přičemž si tuto „doplnil“ o vysokoškolské vzdělání získané studiem v akreditovaném bakalářském studijním programu v oblasti pedagogických věd, nebo vzděláním v programu CŽV uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku, nebo studiem pedagogiky.

Jde-li o učitele druhého stupně, který vykonává svou funkci ve třídě nebo škole zřízené pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, platí i pro něj obdobné povinnosti co se týče odborné kvalifikace, jako pro učitele prvního stupně působícího tamtéž. Odbornou kvalifikaci získává vysokoškolským vzděláním řádně ukončeným studiem v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřených na speciální pedagogiku pro učitele, nebo získáním některé formy vzdělání uvedené v § 8 odst. 1 ZoPP rozšířené o vysokoškolské vzdělání v akreditovaném bakalářském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na speciální pedagogiku, nebo vzděláním v programu CŽV uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na speciální pedagogiku.

2.6 Diferenciace výše užitých termínů

Z důvodu co možná nejjednoznačnější interpretace a maximalizování právní jistoty přistoupil zákonodárce k definování pojmů použitých v ustanoveních o získávání odborné kvalifikace pedagogických pracovníků. Jde zejména o termíny

„studium pedagogiky“ a „studium v oblasti pedagogických věd“, dále pak diferenciaci mezi „získání odborné kvalifikace“ a „rozšíření odborné kvalifikace“, případně ještě „splnění dalších kvalifikačních předpokladů“ a „prohlubování odborné kvalifikace“ (tyto pojmy však nejsou bezprostředně relevantní pro problematiku této bakalářské práce).

Obsah těchto pojmů je objasněn v ustanovení § 22 ZoPP a následně zejména ve vyhlášce MŠMT č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, ve znění vyhlášky č. 412/2006 Sb (dále jen „vyhláška č. 317“).

„Studium pedagogiky“ zákon, potažmo i vyhláška, vymezuje jako vzdělání získané ve vzdělávacím programu akreditovaném v systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků (dále jen „DVPP“) a uskutečněné v zařízení DVPP (tedy mimo vysokou školu). ZoPP rozlišuje dvě skupiny pedagogických pracovníků, kterým stanovuje odlišný rozsah studia pedagogiky (120 resp. 80 hodin s příslušným obsahovým zaměřením).

Naproti tomu „studium v oblasti pedagogických věd“ se uskutečňuje jen a pouze v rámci programu CŽV na vysoké škole v délce trvání nejméně 250 vyučovacích hodin.

Pro oba způsoby studia je shodná forma zakončení – obhajoba závěrečné písemné práce a závěrečná zkouška před komisí. Po úspěšném absolvování získá student osvědčení.

Rovněž považuji za nezbytné výslovně diferencovat termíny „získání“ a „doplnění“. Oba dva pojmy jsou ve vyhlášce č. 317 zahrnuty pod „splnění kvalifikačních předpokladů“. Stěžejní rozdíl lze spatřovat v tom, že o „získání“ hovoříme tehdy, když daná osoba kvalifikační předpoklady nenaplnuje (nemá vysokoškolské vzdělání v akreditovaném magisterském studijním programu – tuto variantu zákonodárce vůbec nepředpokládá – nebo takové vzdělání má, ne však „učitelské“ povahy a musí si jej tedy doplnit).

O „rozšíření odborné kvalifikace“ hovoříme v případě, že pedagogický pracovník již splňuje podmínky odborné kvalifikace pro určitý druh nebo stupeň školy, ale chce si tuto svoji původní kvalifikaci rozšířit z důvodu:

- vykonávání přímé pedagogické činnosti na jiném druhu školy nebo na jiném stupni školy,
- vyučování dalších předmětů nebo
- vykonávání přímě speciálně pedagogické činnosti u zdravotně postižených dětí, žáků a studentů s jiným druhem postižení.

Přičemž i toto studium se obdobně jako „studium v oblasti pedagogických věd“ uskutečňuje v rámci programu celoživotního vzdělávání na vysoké škole, avšak v délce trvání nejméně 200 vyučovacích hodin.

2.7 Zvláštní ustanovení ZoPP o odborné kvalifikaci pedagogických pracovníků pro výkon přímé pedagogické činnosti

ZoPP v ustanovení § 32 stanovuje určité výjimky z odborné kvalifikace. Tak jak nabyl v roce 2004 ZoPP platnosti, resp. 1. ledna 2005 účinnosti, umožňoval tento paragraf vykonávat přímou pedagogickou činnost i fyzickým osobám, které žádným způsobem nesplňovaly odborné kvalifikační předpoklady, přičemž stanovil povinnost zahájit odpovídající studium nejpozději do pěti let od nabytí jeho účinnosti (tedy do 31. 12. 2009) a toto studium řádně dokončit (lhůta pro dokončení nebyla a není stanovena, jde o právní předpoklad „pro futuro“; jiné než řádné ukončení – zanechání, přerušení, ukončení z důvodů nesplnění požadavků - studia má stejné důsledky jako jeho nezahájení). Pětiletá lhůta je logicky zdůvodnitelná zejména tím, že legisvakanční lhůta ZoPP by rozhodně nebyla dostačující k získání zákonem požadované odborné kvalifikační úrovně od samého dne nabytí účinnosti ZoPP 1. ledna 2005.

Novelizačním zákonem č. 422/2009 Sb. došlo k prodloužení pětileté lhůty na let 10 od účinnosti ZoPP. V praxi to tedy znamená, že ona doba na získání potřebné kvalifikace se prodloužila až do 31. 12. 2014, přičemž ostatní podmínky zůstaly zachovány.

Jde o stěžejní moment, neboť tímto ustanovením požadavek na odbornou kvalifikaci pedagogických pracovníků ztrácí (prozatím až do 31. 12. 2014) kogentní charakter a stává se z něj jakési podpůrné pravidlo depuračního charakteru. Ve výzkumné části mé bakalářské práce se tak, jak jsem již uvedla v úvodu, zaměřuji na stav kvalifikační úrovně pražského základního školství, možnosti získání odborné kvalifikace a na základě zjištěných skutečností předložení možných řešení.

Bylo by zajisté bezúčelné stále prodlužovat onu lhůtu a oddalovat tak možnost standardizovat odbornou úroveň pedagogických pracovníků v České republice. Na danou skutečnost nelze pohlížet jen jako na individuální problém nekvalifikovaných jedinců, nýbrž tito jsou odrazem celého systému a pouze nekompromisní přístup k požadavkům na výkon činnosti všech pedagogických pracovníků může zajistit srovnatelnou úroveň českého žactva.

Novelou ZoPP (č. 179/2006 Sb.) došlo k rozšíření § 32 o písmeno a), které umožňuje jakési prominutí zvláštní odborné kvalifikace pedagogickým pracovníkům, kteří k 1. lednu 2005 dosáhli věku 50 let a dlouhodobým výkonem přímé pedagogické činnosti na příslušném druhu nebo typu školy nejméně po dobu 15 let prokázali schopnost výkonu požadované činnosti. Lze tedy říci, že touto novelizací byly postaveny na roveň empirické zkušenosti a odborná kvalifikace získaná příslušným typem studia. Nutno však podotknout, že aplikace tohoto ustanovení není povinností, nýbrž jen možností každého ředitele školy.

Pro kompletní přehled věcné materie, kterou v sobě obsahuje ustanovení § 32, je nutné zmínit i poslední písmeno c), které však svým sdělením není relevantní pro prostředí základních škol, neboť se týká fyzických osob vykonávajících přímou pedagogickou činnost na středních a vyšších odborných školách. Ve stručnosti řečeno mohou i tyto osoby pokračovat ve své funkci pedagogického pracovníka, jestliže v době vzniku základního pracovně právního vztahu neuskutečňovaly vysoké školy pro výuku odborných předmětů ve střední a vyšší odborné škole akreditovaný magisterský studijní program příslušného studijního oboru. Samotné získání nejvyššího dosažitelného vzdělání v příslušném oboru je dostatečným předpokladem odborné kvalifikace pro účely jejich předmětu.

2.8 Novelizace ZoPP zákonem č. 159/2010 Sb.

Doposud poslední novela ZoPP, která se svým obsahem dotýká oblasti odborné kvalifikace pedagogických pracovníků, byla provedena zákonem č. 159/2010 Sb., účinnosti nabyla 1. července 2010. Touto novelou byl k již dříve zmiňovanému § 22 doplněn odstavec 3, jež nově stanovuje, že pedagogický pracovník, který vykonává přímou pedagogickou činnost, pro kterou získal odbornou kvalifikaci, a zároveň i přímou pedagogickou činnost, pro kterou odbornou kvalifikaci nemá, je i v tomto případě považován za odborně kvalifikovaného a to za podmínky, že vykonává přímou pedagogickou činnost, pro kterou odbornou kvalifikaci v dřívějšku nabyl, ve větším rozsahu hodin, než je polovina jemu stanoveného rozsahu hodin ředitelem školy. Týdenní rozsah přímé pedagogické činnosti upravuje nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků.

Novelizační zákon č. 159/2010 Sb. provedl ještě řadu dalších změn a doplnění (např. právě ohledně pracovní doby pedagogických pracovníků), která však nejsou zcela relevantní pro zaměření mé bakalářské práce.

3 Výzkum – analýza současného stavu kvalifikační úrovně pedagogických pracovníků pražských základních škol

Abychom se nepohybovali pouze v rovině teoreticko-právní, přistoupila jsem v rámci zpracování mé bakalářské práce i k provedení vlastního výzkumu v oblasti odborné kvalifikace pedagogických pracovníků pražských základních škol. Právě výzkum nám umožní udělat si představu, jakým způsobem je reflektováno pozitivní právo v objektivní realitě. Konkrétní získaná data, názory a postoje jsou nezbytným vodítkem a vhodným argumentačním prostředkem pro navrhovaná řešení zjištěného stavu.

Vlastnímu výzkumu samozřejmě předcházela teoretická příprava v podobě nastudování historického vývoje a pozitivně-právních východisek uvedených v předchozí kapitole, která z hlediska jednotlivých fází výzkumu a jejich obsahu tvoří tzv. vstupní studii. Tato příprava rovněž zahrnovala i shromáždění a prostudování dostupných informací o problematice provedení vlastního výzkumu.

3.1 Formulace problému a stanovení výzkumného cíle

Jak zkoumaný problém, tak i výzkumem sledované cíle byly již více či méně explicitně uvedeny na předchozích stránkách. Pro jejich maximální jednoznačnost je však v rámci této podkapitoly uvedu *expressis verbis*.

Jako výzkumný problém jsem si stanovila otázku: „Jaká je odborná kvalifikace pedagogických pracovníků základních škol nacházejících se na území hlavního města Prahy ve vztahu k předpokladům pro výkon přímé pedagogické činnosti stanovených ZoPP?“ Přičemž z vlastní dlouholeté pedagogické praxe vím, že ve větší či menší míře k naplnění účelu právní úpravy nedochází. Z hlediska teorie výzkumu se jedná o výzkum deskriptivní.

Stanovila jsem si tedy za cíl vlastní výzkumnou činností zjistit, analyzovat a interpretovat současný stav odborné kvalifikační úrovně pedagogických pracovníků

pražských základních škol s ohledem k zákonným presumpcím stanoveným ZoPP za účelem informačního zmapování, jehož význam je následně klíčový pro navržení možných dalších postupů v oblasti odborné kvalifikace pedagogických pracovníků, které se v rámci finálního stádia „navržení praktických opatření“ rovněž pokusím předložit (procesní rady pro ředitele škol, „nekvalifikované“ pedagogy, zákonodárce).

3.2 Formulace odborných předpokladů

Pro zjednodušení a zároveň i zpřehlednění vyhodnocených výsledků je vhodné apriorně stanovit tvrzení o pravděpodobné korelaci dvou či více jevů v rámci zkoumané problematiky. Potvrzení resp. vyvrácení těchto výpovědí dává zjišťovanému problému určitou dynamiku a umožňuje zkoumat skutečné meritum věci bez fádního odbíhání k pouhému deskriptivnímu mechanicismu.

V rámci přípravné fáze výzkumu jsem formulovala tyto odborné předpoklady:

- V průměru 80% pedagogických pracovníků na každé pražské základní škole (1. i 2. stupni) splňuje předpoklady odborné kvalifikace pro výkon přímé pedagogické činnosti tak, jak stanovuje § 3 odst. 1 písm. b) ZoPP.
- Dalších 10% pedagogických pracovníků splňuje výjimku (příčemž vycházejme z předpokladu, že tato výjimka bude ředitelem školy akceptována) v souladu s ustanovením § 32 písm. a) – k 1. 1. 2005 dosáhli 50 let věku a dlouhodobým výkonem přímé pedagogické činnosti na příslušném druhu resp. typu školy po dobu nejméně 15 let prokázali schopnost výkonu vyžadované činnosti.
- Zbývajících 10% pedagogických pracovníků tyto zákonem požadované odborné kvalifikační předpoklady pro výkon přímé pedagogické činnosti v současnosti nespĺňuje.
- Z těchto 10% polovina pedagogických pracovníků zahájila nebo se do 31. 12. 2014 chystá zahájit studium, kterým odbornou kvalifikaci pro výkon přímé pedagogické činnosti získá (za předpokladu, že toto studium v budoucnu řádně a s požadovaným výsledkem ukončí).
- A naopak polovina z výše uvedených 10% pedagogických pracovníků takovéto studium ani v budoucnu nezačíná a 1. 1. 2015 tak nebude splňovat

odborné kvalifikační předpoklady pro výkon přímé pedagogické činnosti podle § 3 odst. 1 písm. b) ZoPP.

- Dále se domnívám, že polovina ředitelů zkoumaných základních škol ponechává záležitost získání odborné kvalifikace výlučně v režii konkrétního pedagogického pracovníka bez jakéhokoli apelu či dialogu ohledně její nutnosti.

3.3 Použité výzkumné metody a nástroje

Za účelem minimalizování možného zkreslení zjišťovaných skutečností je vždy vhodné užít více metod a technik/nástrojů.

Na základě zjištěných skutečností z konkrétních základních škol zpracovávám abstraktní model zobecňujícího charakteru za účelem generalizace těchto skutečností pro možnou univerzální aplikaci v rámci celku. Používám tedy zejména postup dle zásad typologické metody, která je doplněna topografickými prvky, jelikož se zaměřuji z geografického hlediska výhradně na území hlavního města Prahy.

Za účelem maximální možné objektivity získání co nejvíce relevantních informací jsem rovněž zvolila několik výzkumných technik. V první řadě jde o přímé pozorování, jelikož jsem v oblasti školství již 19 let pracovně aktivní. Toto pozorování se stalo cíleným obzvláště od okamžiku, kdy jsem si zvolila téma odborné kvalifikace pedagogických pracovníků jako svou bakalářskou práci. Toto pozorování nebylo vždy směřováno jen k okolnímu prostředí, nýbrž zejména v přípravné fázi, za účelem co možná největšího vcítění do daného problému, i introspektivně, samozřejmě při současném zachování maximální objektivity.

Vlastní výzkum by rozhodně nemohl být realizován bez důkladného studia a analýzy dokumentů – v tomto případě zvláště normativních právních aktů, důvodových zpráv a komentářů k jednotlivým zákonům.

V rámci pilotáže (která mně poskytla prvotní orientaci a cenné informace pro sestavení dotazníku) a předvýzkumu (kdy jsem si ověřila srozumitelnost a vhodnost

použitých otázek v dotazníku) jsem vedla s řadou mých kolegů a kolegyně rozhovor na dané téma, přičemž jsem je požádala i o vyplnění tohoto dotazníku, jeho zhodnocení a případné doplnění o jejich vlastní poznatky.

Jako stěžejní nástroj pro získání potřebných dat jsem zvolila dotazník a to jednak z toho důvodu, že respondentů je poměrně značné množství, tak i s přihlédnutím k časovému vytížení mé osoby a zejména pak dotazovaných kolegů a kolegyně.

Snažila jsem se zpracovat dotazník takovým způsobem, aby nezatěžoval mé respondenty a mně poskytl maximální množství skutečně hodnotných informací, ze kterých budu moci vycházet. Dotazník jsem sestavovala s přihlédnutím k smyslu jednotlivých otázek. Kromě explicitních dotazů obsahuje i určitá implicitní sdělení, která vyvozují na základě celkového jazykového, logického a obsahového sdělení jednotlivých slov, slovních spojení a vět a na základě všech otázek jako celku.

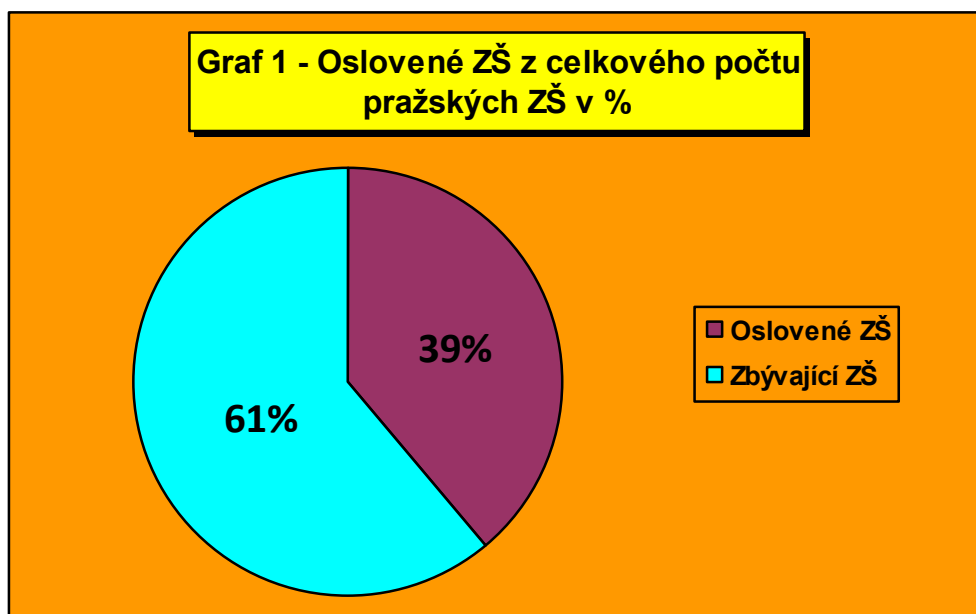
V dotazníku jsem volila zejména uzavřené otázky, a to hlavně z časových ohledů vůči respondentům a také proto, že vyplňování dotazníku nebudou chtít věnovat více času, než je nezbytně nutné. Pro mne je důležité, aby se mi od jednotlivých respondentů vrátil zpět vyplněný dotazník a aby na otázky odpovídali pravdivě, proto je formulován poměrně jednoduše, ovšem se snahou o vytěžení maxima možných informací. Doplnila jsem jej rovněž o otázky otevřené, kterými bylo respondentům umožněno spontánně vypovídat o dané problematice. Jak jsem se následně při vyhodnocování vyplněných dotazníků přesvědčila, téměř 1/3 respondentů na tyto otázky, pravděpodobně z výše uvedených časových důvodů, vůbec neodpověděla. S tímto ohledem jsem je i koncipovala, takže pro vlastní výzkum měly spíše doplňkovou informační hodnotu.

Součástí dotazníku byl rovněž průvodní dopis, ve kterém jsem oslovila respondenty, vysvětlila jim záměr dotazníku a požádala o spolupráci. Komunikace byla realizována elektronickou poštou. Dotazník v té podobě, ve které byl rozeslán 17. ledna 2011 (s žádostí o vyplnění do 15. února), je obsahem Přílohy č. 3.

Při výběru metod a nástrojů jsem měla neustále na paměti dvě základní kritéria pro zajištění co nejpřesnější vypovídající hodnoty o dané problematice – validitu (platnost) a reliabilitu (spolehlivost a stálost) zjištěných dat. Tato kritéria byla naplňována co možná nejkvalitnější teoretickou přípravou a následnými opakovanými rozhovory nad vlastním dotazníkem před jeho rozesláním s odborníky i respondenty oslovenými v rámci předvýzkumu.

3.4 Výběrový soubor respondentů

Ve vztahu ke geografickému zaměření bakalářské práce jsem dotazník zaslala na 100 základních škol nacházejících se v územní působnosti hlavního města Prahy (z celkového počtu 256 pražských základních škol) a to tak, aby byly rovnoměrně zastoupeny školy ze všech deseti pražských obvodů. Tento dotazník byl ve všech případech adresován ředitelům jednotlivých škol. Seznam oslovených základních škol je uveden v Příloze č. 4.

Takovýto postup při výběru respondentů jsem volila s ohledem na co možná nejvěrohodnější zachování reprezentativního vzorku (z hlediska vnitřního členění území hlavního města Prahy) a zároveň i přehlednosti, přestože mé šetření se

vztahuje na Prahu jakožto na celek a dílčí obvody jsou v tomto směru irelevantní. Percentuální zastoupení na základě územního rozsahu jednotlivých obvodů nebo počtu obyvatel na tomto území jsem záměrně nevolila, jelikož se mé šetření vztahuje výhradně na pedagogické pracovníky, jejichž zaměstnávání není vázáno územní příslušností a v praxi se tak setkáme (zejména z důvodů časových a prostorových konvergenčních možností Prahy) s tím, že se liší místo pobytu s místem výkonu pracovní činnosti.

Při analýze statistických údajů (z oficiálních zdrojů Českého statistického úřadu a Magistrátu hl. m. Prahy) lze zjistit informace důležité pro získání komplexního přehledu o struktuře základního školství v Praze. Předkládám tyto informace pro lepší znázornění té části českého základního školství, kterou máme na mysli, pokud hovoříme o hlavním městě Praze, a rovněž pro upřesnění výseče oslovených respondentů. Jedná se o nejaktuálnější údaje reflektující stav loňského školního roku 2009/2010. Na základě osobní konzultace s kompetentními pracovníky výše uvedených orgánů zajišťujících zpracování statistik mi bylo sděleno, že dle průběžných výsledků se nepředpokládají výraznější změny v údajích za školní rok 2010/2011, odchylka pro účely mé bakalářské práce by měla být tedy zanedbatelná. Již teď známý rozdíl je v celkovém počtu pražských základních škol, neboť ten se do loňského školního roku zvýšil o 5. Vzhledem k tomu, že dále pracuji se statistickými údaji z let 2009/2010, budou výpočty vycházet z počtu základních škol v tomto školním roce – tedy 251 škol na území hlavního města Prahy – přestože při vlastním šetření bylo pracováno již s počtem 256. Při striktním přístupu k výsledným číslům je tedy nutné vzít v úvahu možnou odchylku v řádu nanejvýš desetiny procenta.

Ve školním roce 2009/2010 se na pražských základních školách vzdělávalo 73 400 žáků (z celkového počtu 794 459 na území celé ČR). Počet pedagogických pracovníků v Praze se rovná číslu 5 301 (z celkového počtu 58 417 pro celou Českou republiku). Z toho je 2 531 (resp. 27 635) pedagogů na 1. stupni a 2 770 (resp. 30 782) na 2. stupni. Na jednoho učitele tak dle statistik v Praze připadalo 13,85 žáků. Celkem jsem tedy oslovila cca 2112 pedagogických pracovníků vykonávajících přímou pedagogickou činnost v souhrnu na 100 pražských základních školách (v průměru tak na každé základní škole v Praze pracuje 21 pedagogů).

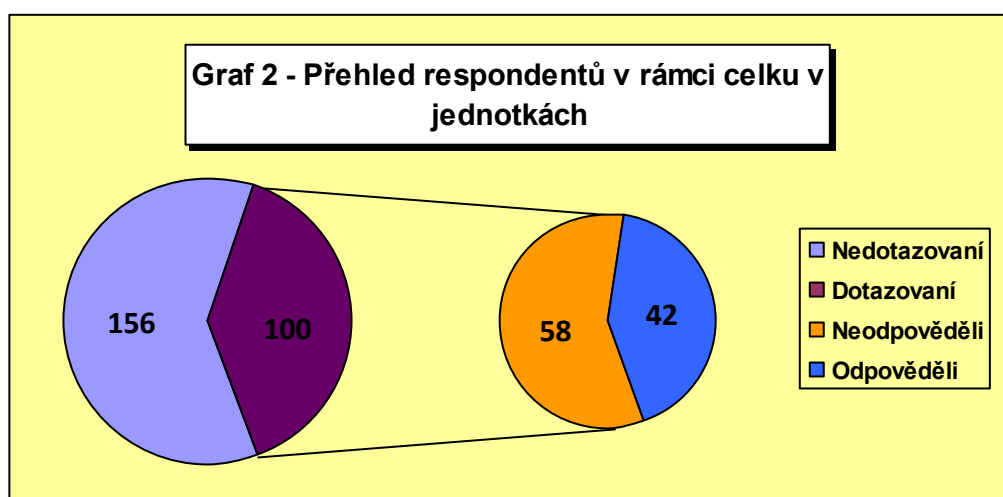
3.5 Očekávaná a faktická návratnost

Z hlediska teorie šetření je za zcela optimální považována cca 60% návratnost. Za cíl jsem si vytyčila 50% návratnost. Zpětnou vazbu jsem ve výsledku obdržela od 42 dotázaných (tedy 42% ZŠ, ve kterých je zaměstnáno celkem 1019 pedagogických pracovníků).

Při zamyšlení nad tím, proč nedošlo k naplnění požadovaného cíle, jsem dospěla k těmto závěrům:

- v několika případech došlo k navrácení e-mailu s přiloženým dotazníkem z důvodu nenalezení adresáta – do úvahy tedy připadá chyba na mé straně při zadávání adresy (tuto jsem se snažila eliminovat opakovanou kontrolou při jejím zadávání) nebo z důvodu jejího zrušení;
- vzhledem k časovému zaneprázdnění dotazovaných ředitelů byl můj dotaz odsunut jako nedůležitý;
- můj průvodní dopis a dotazník nebyly dostatečně motivující k tomu, aby se jím zabývali;
- problém považují za zcela minoritní na to se jím zabývat nebo
- naopak problém považují za natolik závažný, že k němu ze subjektivních důvodů nechtějí sdělovat podrobnější informace.

Přesto považuji návratnost 42% za dostačující pro získání validních informací o stavu odborné kvalifikační úrovni pedagogických pracovníků na pražských základních školách.

Pro lepší přehlednost uvádím ještě detailnější popis zkoumaného vzorku:

počet ZŠ v Praze	256
počet neoslovených ZŠ	156
počet oslovených ZŠ	100
počet ZŠ, které neodpověděly	58
počet ZŠ, které odpověděly	42
počet pedagogů celkem	1 019
počet pedagogů na 1. st.	452
počet pedagogů na 2. st.	567

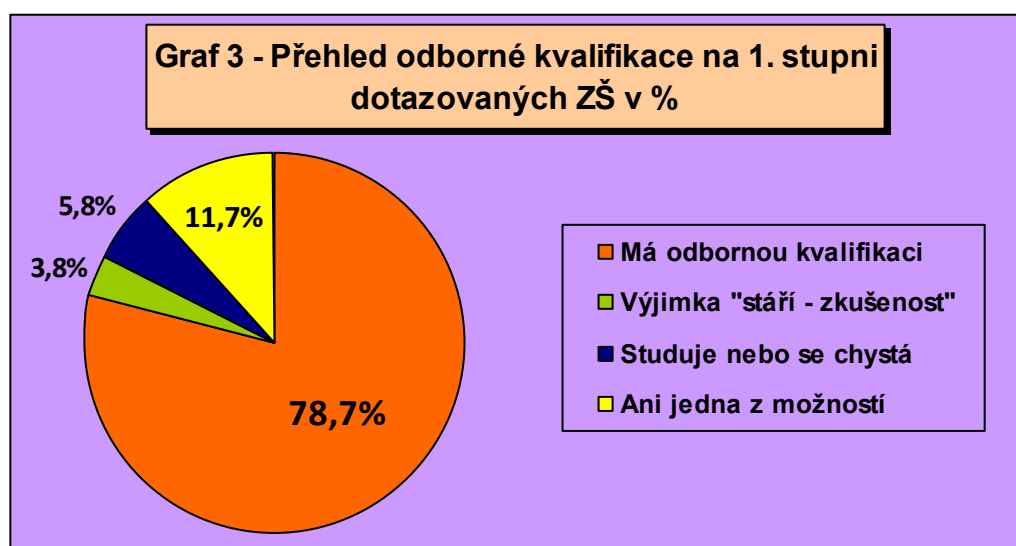
3.6 Analýza zjištěného stavu dotazníkovým šetřením

Data získaná dotazníkovým šetřením, na základě kterých byla provedena analýza zjištěného stavu, předkládám pro přehlednost v tabulce, vyhodnocení je následně provedeno komentovanou formou a znázorněno graficky.

Tabulka 1 – Přehled odborné kvalifikace na 1. a 2. stupni dotazovaných ZŠ v jednotkách a procentech

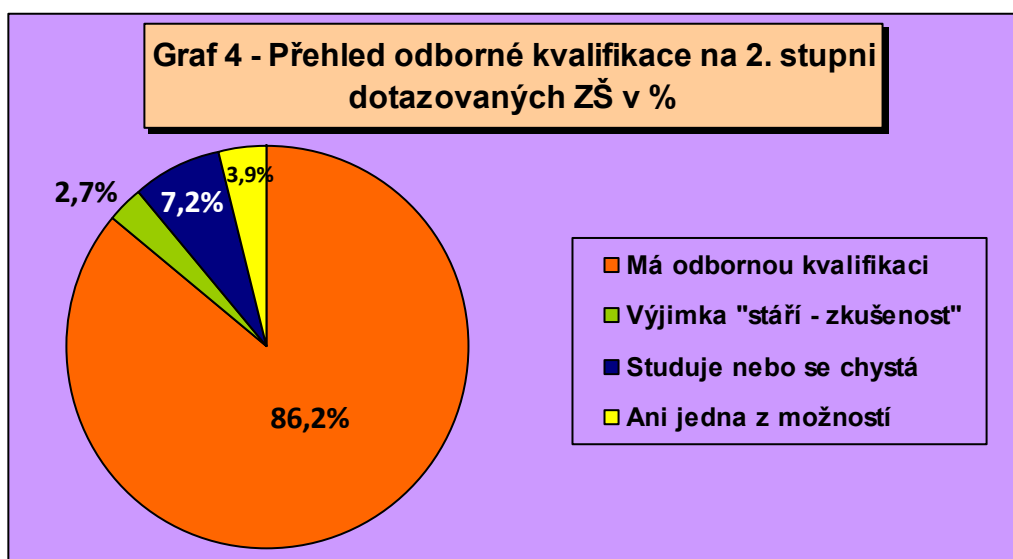
	Počet pedagogů	Splňuje odbornou kvalifikaci	Výjimka „stáří – zkušenost“	Studuje nebo se chystá	Nesplňuje odbornost
1. stupeň	452	356	17	26	53
1. stupeň v %	100	78,7	3,8	5,8	11,7
2. stupeň	567	489	15	41	22
2. stupeň v %	100	86,2	2,7	7,2	3,9
Celkem	1019	845	32	67	75
Celkem v %	100	83	3,1	6,5	7,4

Šetřením bylo zjištěno, že z celkového počtu 452 učitelů 1. stupně dotazovaných ZŠ již 356 pedagogických pracovníků ke dni zaznamenání dat do dotazníku splňuje odbornou kvalifikaci pro přímou pedagogickou činnost v souladu s ustanovením § 7 ZoPP. Tyto podmínky v současné době nesplňuje 96 pedagogických pracovníků, avšak z tohoto počtu může být na 17 uplatněno ředitelem školy ustanovení § 32 písm. a) ZoPP (v grafu 3 uvedeno pod termínem „stáří – zkušenost“), dalších 26 dle zjištěných skutečností studuje za účelem získání odborné kvalifikace nebo se do 31. 12. 2014 chystá toto studium zahájit (za předpokladu jeho řádného zakončení). Tedy 53 pedagogických pracovníků z celkového počtu 452 nesplňuje podmínky odborné kvalifikace podle § 3 odst. 1 písm. b), ani nenaplnuje některou z variant uvedených v § 32 a je zde předpoklad, že tento jejich stav bude zachován, takže od 1. 1. 2015 nemohou vykonávat přímou pedagogickou činnost.

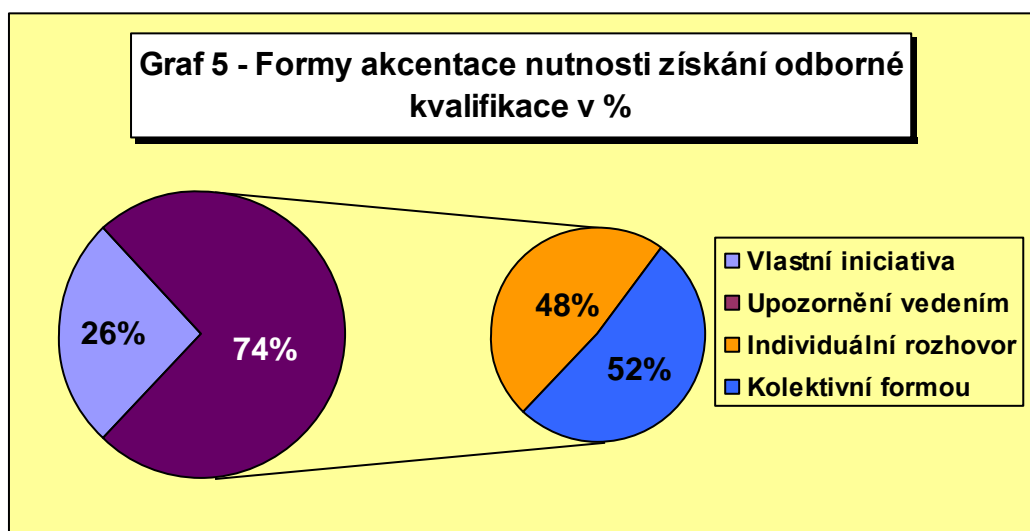

Ohledně stavu odborné kvalifikační úrovně pedagogických pracovníků na 2. stupni týž respondentů při analýze získaných dat vyplynulo, že z celkového počtu 567 pedagogů vykonávajících přímou pedagogickou činnost jich 78 požadavky na odbornou kvalifikaci stanovenou ZoPP nesplňuje, na 15 z nich může být ze strany ředitele školy aplikováno ustanovení § 32 písm. a) ZoPP, 41 již je ve vzdělávacím procesu za účelem získání požadované odborné kvalifikace nebo se k tomuto kroku ve stanovené lhůtě chystá a 22 dle zjištěných skutečností nenaplnuje ani jednu z uvedených variant (dle ZoPP jsou tedy od 1. 1. 2015 nezpůsobilí k výkonu přímé pedagogické činnosti). Pro úplnost daného zjištění ještě uvádím počet

pedagogických pracovníků, kteří odborné kvalifikační předpoklady již bez dalšího naplňují – 489.

Předmětem zjišťování byla rovněž skutečnost, jakým způsobem jsou příslušní pedagogičtí pracovníci seznámeni s nutností získání odborné kvalifikace pro výkon přímé pedagogické činnosti po 1. 1. 2015. Šetřením jsem zjistila, že v 74% případů jsou pedagogové na tuto potřebu upozorňováni ze strany vedení školy, přičemž dialog je veden rovnoměrně individuálními pohovory a kolektivní formou např. na pedagogické radě či provozní poradě. Ve zbylých případech je zjišťování zákonných požadavků ponecháváno zcela v režii předmětného pedagogického pracovníka.

Na otázky číslo 6 a 7 odpovědělo 31 respondentů z celkového počtu 42 navrácených dotazníků.

Tabulky 2 a 3 – Data shrnující odpovědi respondentů v dotazníku na otázky č. 6 a 7

Otázka č. 6 Způsob, jakým jsou učitelé seznamováni s nutností získání či doplnění odborné kvalifikace:			Otázka č. 7 Dialog o nutnosti získání odborné kvalifikace je mezi učitelem a managementem školy veden formou:		
Varianta	Odpovědělo	V %	Varianta	Odpovědělo	V %
a)	8	26	a)	11	48
b)	23	74	b)	12	52
c)	0	0	c)	0	0

3.7 Interpretace a vlastní zhodnocení výsledků šetření

Z šetření vyplynulo relativně pozitivní zjištění, tedy že 83% (845 pedagogických pracovníků 1. a 2. stupně ZŠ splňuje v současné době odbornou kvalifikaci dle ZoPP, což je 83% z celkového počtu 1019 zúčastněných pedagogů) pedagogických pracovníků pražských základních škol splňuje odborné kvalifikační předpoklady detailně popsané v předešlé kapitole. Tímto výsledkem byl rovněž potvrzen jeden z mnou vytyčených předpokladů, dokonce jsem ve svých úvahách, vycházejících zejména z empirického pozorování dané objektivní reality, byla mírně skeptičtější.

Nepotvrdil se ale předpoklad ohledně pedagogických pracovníků, které lze považovat za odborně způsobilé k výkonu přímé pedagogické činnosti, jelikož tuto schopnost potvrdili svým dlouholetým profesním působením v dané oblasti. Je tedy předpoklad, že osoba, které bylo umožněno vykonávat přímou pedagogickou činnost po dobu více jak 15 let, je nositelem určitých osobnostních a vědomostních atributů zákonodárcem postavených na roveň příslušného studia. V opačném případě by dozajista s takovýmto zaměstnancem byl již dávno v minulosti rozvázán pracovní poměr. Šetřením se ukázalo, že tito pedagogičtí pracovníci zastávají jen v průměru 3,5% z celku. Nelze však jednoznačně hodnotit, zda je toto číslo malé či naopak.

Vzhledem k úpravě de lege lata a rovněž i ve vztahu k mému osobnímu přesvědčení de lege ferenda si však troufám jednoznačně tvrdit, že je lepší zkušený člověk s letitým kreditem, než osoba bez jakéhokoli odborného předpokladu.

Šetřením bylo nadále zjištěno, a současně tím došlo k potvrzení jednoho z předpokladů, že 6,5% pedagogických pracovníků v současné době studuje za účelem získání odborné kvalifikace nebo se ve stanovené lhůtě chystá toto studium zahájit a řádně jej zakončit. Jde o bezesporu pozitivní fakt, jelikož tyto osoby splňují předpoklady pro výkon přímé pedagogické činnosti i po 1. 1. 2015, samozřejmě za současného splnění dalších zákonných podmínek. Tato skutečnost v sobě nese ještě jedno inherentní pozitivum a to, že právě tito studující pedagogičtí pracovníci jsou tím nejlepší motivem ostatním kolegům, byť s odbornou kvalifikací, pro jejich další vzdělávání v rovině rozšíření nebo doplnění kvalifikace. Onen kladný přínos jednotlivce tak posouvá celý systém elementárního vzdělávání na vyšší úroveň a to jak fakticky (co se týče poskytované kvalitativní úrovně vzdělání), tak i v „očích veřejnosti“ (projevem pozitivního veřejného mínění).

Bohužel ve skutečnosti se ještě horším ukázalo odhadované množství osob vykonávajících přímou pedagogickou činnost, které nesplňují odbornou kvalifikaci získanou příslušným typem studia nebo dlouholetou zkušeností v oboru, přičemž požadované studium k získání této kvalifikace ještě nezahájily a dle zjištěných skutečností se ani zahájit nechystají. V průměru jde z 1. a 2. stupně o 7,4% pedagogických pracovníků (z celkového počtu 1019 pedagogů zahrnutých do výzkumu odbornou kvalifikaci dle ZoPP nesplňuje 75 z nich, což je právě oněch 7,4%).

Toto číslo se v porovnání s protipólem – 92,6% pedagogických pracovníků pražských ZŠ se splněnou odbornou kvalifikací podle ZoPP – nezdá být zas až tak alarmující. Vezměme však v úvahu, že fakticky od 6. prosince 1774, kdy byla Marií Terezií zavedena povinná školní docházka, se nám ještě nepodařilo zajistit 100% odbornou úroveň pedagogického sboru a to ani na území hlavního města, které zpravidla bývá považováno za určitý vzorový prvek. Onen problém není otázkou roku či pěti, ale již kontinuálně plynoucích 237 let. A to přesto, že 100% odborná kvalifikace je v řadě jiných oborů naprostou samozřejmostí, nad kterou se nikdo ani

nepozastaví, vzpomeňme lékaře, notáře, advokáty, soudce. Toto negativní zjištění, které určitě není v zainteresovaných kruzích nikterak průlomové, je o to tristnější, že právě základní školství ze své vlastní podstaty by mělo fungovat jako jakýsi „odrazovaný vzdělanostní můstek“ pro další povolání, na jejichž kvalitě nám rovněž záleží.

Pokud by i přesto výsledek 7,4% byl považován řekněme za „přijatelný“, předkládám matematicko-hypotetické vyjádření této části z celku v podmínkách uvažovaných v rovině ad absurdum: 7,4% představuje 392 pedagogických pracovníků ze všech pedagogických pracovníků na pražských základních školách. Těchto 392 pedagogů v průměru vzdělává na těchto školách cca 5 429 žáků. Pokud bychom tyto pracovníky kumulovali do škol složených výhradně z nich, lze jimi zaplnit v průměru 19 škol z celkového počtu 256 pražských ZŠ. Shrnuť do jednoho komplexního výroku: 392 pedagogických pracovníků, kteří nemají odbornou kvalifikaci, nesplňují jinou zákonnou podmínku a tuto kvalifikaci s největší pravděpodobností ve stanovené lhůtě a za daných podmínek ani nezískají, vzdělává cca 5 429 žáků, kteří tak nemají zajištěnou potřebnou úroveň výuky, a toto se děje na 19 pražských základních školách, o jejichž kvalitě tak může být oprávněně, zejména ze strany rodičů potenciálních žáků, pochybováno.

Za poukázání stojí i skutečnost, že se oproti jiným předpokladům projevil značný rozdíl mezi těmito učiteli na 1. a 2. stupni. Z šetření vyplynulo, že záležitost získání potřebné odborné kvalifikace je spíše problémem 1. stupně. S tímto rozdílem jsem před vlastním výzkumem nepočítala, a proto jsem se ani v dotazníku nezaměřila na zjišťování příčin. Subjektivně se ale domnívám, že daný fakt je způsoben zejména charakterem vyučovaných předmětů na 2. stupni, kdy jejich odborné zaměření vyžaduje užší specializaci ze strany pedagoga, který tím spíše má požadovanou odbornou úroveň. Kdežto, jak jsem se již zmiňovala dříve, tzv. základní předměty vyučované v rámci 1. stupně může dle obecně akceptovaného modelu vyučovat téměř každý, kdo je sám ovládá alespoň na takové úrovni, že je schopen jejich elementární zvládnutí předat dalším.

Při vlastním šetření jsem dále nerozlišovala mezi pedagogy, kteří studují za účelem doplnění nebo získání odborné kvalifikace, stejně tak mezi těmi, kteří nemají

příslušné vysokoškolské vzdělání a nechystají se k jeho získání (za předpokladu, že nesplňují výjimku „stáří – zkušenost“) a osobami, které mají vysokoškolské vzdělání „neučitelského“ typu a nechystají se o jeho doplnění. K rozhodnutí nezpracovat do dotazníku otázky, přestože v původní verzi tomu tak bylo, mě přivedly dvě skutečnosti. Jednak problém s jejich interpretací ze strany respondentů při pilotáži (nízká znalost těchto termínů, která vyžaduje zdlouhavé vysvětlení a tím přestává být dotazník pro respondenta časově přijatelný) a fakt, že ve výsledku má jak nezískání, tak i nerozšíření odborné kvalifikace pro pedagogického pracovníka stejný účinek, tedy přestává splňovat 1. 1. 2015 odborné kvalifikační předpoklady pro výkon přímé pedagogické činnosti v souladu s ZoPP.

Abych však zcela neopomněla diferenciaci mezi získáním a rozšířením odborných kvalifikačních předpokladů, zvolila jsem metodu rozhovoru na toto téma s kolegy – studenty a kolegy – zástupci ředitelů a řediteli pražských základních škol při společných setkáních. Tímto způsobem bylo možno nejlépe reagovat na případná nepochopení užitých termínů a získat tak přesnější informace než dotazníkovým šetřením. Obecně se potvrdily mé předpoklady, tedy že pokud se vyskytuje na druhém stupni pedagogický pracovník, který nesplňuje odborné kvalifikační předpoklady (ve vztahu k datu 1. 1. 2015), jde o učitele, který má vysokoškolské vzdělání „neučitelského“ typu a musí jej tedy získat bakalářským studiem v oblasti pedagogických věd nebo v příslušném programu celoživotního vzdělávání. Tito pedagogičtí pracovníci si ve všech mnou zjištěných situacích tuto nutnost uvědomují a příslušné studium již zahájili. Stejně tak zpravidla již zahájili studium pedagogičtí pracovníci, kteří si jej rozšiřují, protože fyzicky vykonávají přímou pedagogickou činnost na jiném druhu nebo stupni (zpravidla) školy, než pro který odbornou kvalifikaci již v minulosti získali.

Z tohoto šetření tedy ve výsledku vyplývá, že problematičtější je získání odborné kvalifikace zejména u těch osob, které vysokoškolské vzdělání postrádají zcela (z převážné části se vyskytují mezi učiteli 1. stupně – tato skutečnost byla potvrzena dotazníkovým šetřením) a pro možnost výkonu přímé pedagogické činnosti v budoucnu jej budou muset získat studiem v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti pedagogických věd příslušného zaměření.

4 Komparace zjištěného stavu se stavem žádoucím a možná řešení

Zobecněním získaných výsledků šetření lze dospět k závěru, že by v souhrnu 4 908 učitelů 1. a 2. stupně pražských základních škol (pokud by již dnes bylo 1. ledna 2015) splňovalo odborné kvalifikační předpoklady pro výkon přímé pedagogické činnosti.

V této kapitole se budu zabývat porovnáním stavu zjištěného šetřením se stavem ideálním, kterým je, aby 100% pedagogických pracovníků splňovalo odborné kvalifikační předpoklady pro výkon přímé pedagogické činnosti tak, jak stanovuje ZoPP. Navrhuji rovněž i možné postupy v těch situacích, které se ukázaly být diferenční mezerou mezi zmíněnými stavy, a pravděpodobné příčiny (zejména sociálně-ekonomické aspekty) a jejich řešení ústředními orgány státní správy (vládou a MŠMT).

4.1 Porovnání žádoucího stavu se skutečností zjištěnou šetřením

I po splnění odborných kvalifikačních předpokladů proces sebevzdělávání každého jednotlivce nekončí a to je nutné mít na paměti, abychom v budoucnu nehájili jen „status quo“ a za několik let tak nestáli před jiným problémem, a to tím, že formálně bude kvalifikační úroveň pedagogických pracovníků odpovídat zákonným požadavkům, nikoli však požadavkům společnosti. Zákoník práce i ZoPP stanovuje povinnost každého zaměstnance/pedagogického pracovníka neustále se učit novým dovednostem, tyto poznatky aplikovat v praxi a reflektovat tak požadavky doby a sociálně-ekonomické determinanty společnosti. V praxi to jednoduše znamená, že proces sebevzdělávání de facto nikdy nekončí, natož dosažením vůbec toho nejzákladnějšího odborného předpokladu pro výkon přímé pedagogické činnosti. Proto je na čase zvolit přístup nulové tolerance vůči těm kandidátům nebo i již v tuto dobu pracujícím pedagogickým pracovníkům, kteří tyto elementární předpoklady nesplňují.

Při pouhém vizuálním prozkoumání výsledků šetření lze dojít jednoduchými „kupeckými“ počty ke zjištění, že žádoucího stavu, tedy 100% odborné kvalifikační úrovně pedagogických pracovníků pražských základních škol, není doposud dosaženo. Explicitně uvádím z důvodu jasného naplnění části obsahu této kapitoly – porovnání skutečného a žádoucího stavu.

Po provedeném zjištění tedy vyvstává stěžejní otázka, jak se bude nadále postupovat vůči těm 7,4% pedagogických pracovníků, kteří s největší pravděpodobností ztratí k 1. 1. 2015 možnost nadále tuto funkci zastávat?

ZoPP tento problém nepředpokládá, a proto jej ani blíže neřeší. Kategoricky stanovuje podmínky pro výkon přímé pedagogické činnosti s jedinou možnou odchylkou a tou je dříve podrobně popsána „výjimka stáří/zkušenost“. Zaměstnání fyzické osoby nesplňující zákonné podmínky po 1. 1. 2015 je porušením ZoPP, který však svou povahou imperfektní právní normy (normy nestanovující sankci za případné porušení) takovéto jednání, ať již formou konání nebo opomenutí zvlášť uložené povinnosti, nikterak nepostihuje.

4.2 Nástin možných přístupů k zjištěnému stavu

Vzhledem k současné právní úpravě je tedy relativně obtížné, lépe řečeno nejednoznačné, představit si situaci, kdy se 1. ledna 2015 na pozici pedagogického pracovníka vykonávajícího přímou pedagogickou činnost vyskytne osoba, která nesplňuje předpoklady pro výkon této funkce. V úvahu připadají čtyři možné varianty:

1. Zaměstnavatel (resp. ředitel školy) se zaměstnancem uzavře dohodu o rozvázání pracovního poměru nejpozději k 31. 12. 2014 v souladu s ustanovením § 49 zákoníku práce.
2. Zaměstnavatel dá zaměstnanci výpověď dle ustanovení § 52 písm. f) zákoníku práce („nesplňuje-li zaměstnanec předpoklady stanovené právními předpisy pro výkon sjednané práce“) tak, aby pracovní poměr skončil k 31. 12. 2014.

3. Zaměstnanec dá zaměstnavateli výpověď podle ustanovení § 50 zákoníku práce.
4. Problém nastává v případě, že zaměstnanec ani zaměstnavatel neučiní žádný úkon směřující k zrušení pracovního poměru v požadované lhůtě. Vzhledem k imperfektní povaze ZoPP (nestanovuje za případné porušení žádnou sankci), není zcela jasné, jak by v tomto případě mělo být dále postupováno. Pokud by skutečně k takové situaci došlo, je odpovědnost na straně ředitele školy, jakožto statutárního orgánu zaměstnavatele, který je povinen dle § 302 zákoníku práce zabezpečovat dodržování právních a vnitřních předpisů (jde o obecně stanovenou povinnost vedoucích zaměstnanců), přičemž na ředitele školy zvlášť dopadá ustanovení § 164 písm. b) („odpovídá za to, že škola a školské zařízení poskytuje vzdělávání a školské služby v souladu se školským zákonem a vzdělávacími programy“) a písm. c) („odpovídá za odbornou a pedagogickou úroveň vzdělávání a školských služeb“) školského zákona, jejichž porušení je dostatečným důvodem pro jeho odvolání z funkce v souladu s ustanovením § 166 téhož zákona („za závažné porušení nebo neplnění právních povinností vyplývajících z vykonávané funkce, které bylo zjištěno zejména inspekční činností České školní inspekce, zřizovatelem nebo jinými kontrolními orgány“). Předpokladem je však činnost příslušných kontrolních orgánů, v opačném případě, kde není žalobce, není ani soudce.

Úmyslně uvádím mimo výše zmíněné možnosti řešení další variantu, na kterou mě přivedl vedoucí pracovník MŠMT zabývající se problematikou pedagogických pracovníků. Tento postup je pouze provizorním řešením, které ale ve své podstatě jde proti smyslu zákona, nikoli však cestou porušení. Ředitel školy, pokud sám dojde k závěru, že není schopen svými silami zajistit 100% odborně kvalifikovaný pedagogický sbor a vyčerpal již možné prostředky (př. inzeráty v tiskovinách, rubrika nabídky práce na webových stránkách školy, vlastní iniciativou, vývěsky na příslušných fakultách atd.), osloví příslušný úřad práce či odbor školství s žádostí o intervenci. Tímto způsobem tak ve své podstatě deleguje část své odpovědnosti za řešení této situace na jiné subjekty a v případě konfrontace s nadřízeným kontrolním orgánem tak může prokázat svoji aktivitu při jejím řešení. V úvahu připadají dva typy ředitelů, jeden se bude skutečně aktivně snažit a podílet

na vyřešení situace, a druhý typ bude reprezentován těmi řediteli škol, kteří formálně tento postup naplní, ale bez větší iniciativy pro vyřešení daného problému.

Výše uvedené možnosti předkládám na základě vyhodnocení recentní právní úpravy. Nejedná se o taxativní výčet. Vždy je nutné vzít v úvahu celou řadu determinant, které tak na každé jednotlivé škole vytvářejí specifické mikroklima. Jde zejména o rozsah poptávky odborně kvalifikovaných potenciálních pedagogů o práci na ZŠ, demografické a topografické podmínky okolí školy, iniciativy ze strany vedení školy.

V případě, že by hrozila možnost, že se 1. ledna 2015 vyskytne na pozici pedagogického pracovníka osoba, která nespĺňuje předpoklady dle ZoPP a nenašla by se kompetentní osoba na uvolněné pracovní místo, ředitel školy může reagovat dalšími opatřeními, jako např. sloučení tříd, navýšení počtu nadúvazkových hodin učitelů (s přihlédnutím k finančním možnostem každé školy), spojování příbuzných předmětů do bloků atd.

Ředitel školy - jakožto odpovědný vedoucí pracovník za výchovně-vzdělávací instituci - je samozřejmě povinen sledovat úroveň odborné kvalifikace pedagogů a včasně tak reagovat na možné situace. V praxi to znamená, že krajním termínem pro řešení problematiky zajištění výuky odborně kvalifikovanými pedagogy od 1. 1. 2015 je 2. kvartál 2014, kdy ředitel školy získá definitivní údaje, kolik pedagogických pracovníků splňuje odbornou kvalifikaci, výjimku „stáří – zkušenost“, studuje nebo si do 28. února 2014 podalo přihlášku k příslušnému studiu. V následujících deseti měsících by mělo dojít k zajištění podmínek pro naplnění účelu ZoPP (pokud již nejsou naplněny), v ideálním případě bude stavu 100% odborné kvalifikační úrovně dosaženo již k 1. září, aby nedošlo k narušení zavedeného chodu v průběhu školního roku.

4.3 Sociálně-ekonomické aspekty a jejich budoucí směřování

Pouhé konstatování zjištěného stavu a předložení několika možných variant dalšího postupu není řešením problému nízké nebo žádné kvalifikace pedagogických

pracovníků. Pro skutečně komplexní řešení je nutné vzít v úvahu i příčiny tohoto stavu. Exaktní zjištění těchto příčin je však v rámci rozsahu bakalářské práce nerealizovatelné. Vyžaduje dlouhodobé šetření týmu odborníků s penzem dostatečných kompetencí a finančních prostředků.

Na základě subjektivního dlouholetého pozorování při své práci v resortu školství se domnívám, že příčinou není nedostatek absolventů příslušných učitelských vysokoškolských oborů, ale spíše nízký zájem těchto osob o učitelské povolání, způsobený neodpovídajícím finančním ohodnocením, malou společenskou prestiží s mnohdy dehonestujícím přístupem ze strany rodičů svěřených žáků.

Jedním z kroků státu za účelem zlepšení sociálního postavení pedagogických pracovníků a tím i většího zájmu o učitelské povolání, je rozvojový program MŠMT na posílení platové úrovně pedagogických pracovníků s vysokoškolským vzděláním č.j. 29 127/2010-26, ze dne 30.11.2010. Za zmínku jednoznačně stojí i to, že výrazné zlepšení platových poměrů se týká jen pedagogů s vysokoškolským vzděláním, kteří zároveň splňují odbornou kvalifikaci požadovanou ZoPP, což je určitě motivem pro ostatní pedagogy k získání příslušné odbornosti.

Stěžejní posun v platových poměrech pedagogických pracovníků nastal od 1. ledna 2011, kdy se podařilo dojednat vládní konsenzus ohledně přidělení 2,1 miliardy korun pro tyto účely MŠMT v roce 2011. Nařízením vlády č. 381/2010 Sb., ze dne 7. prosince 2010 kterým se mění nařízení vlády č. 564/2006 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, ve znění pozdějších předpisů, a kterým se zrušuje nařízení vlády č. 447/2000 Sb., o způsobu usměrňování výše prostředků vynakládaných na platy a na odměny za pracovní pohotovost zaměstnanců odměňovaných podle zákona o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých dalších organizacích a orgánech, došlo ke změně stupnice platových tarifů podle platových tříd a platových stupňů a to jak pro pedagogické pracovníky, kteří splňují odborné kvalifikační předpoklady, tak i pro ty, kteří tyto podmínky nenaplní. Ve výši odměny za práci je však diametrální rozdíl, což lze interpretovat jako další jednoznačné poselství státu vůči nekvalifikovaným pedagogickým pracovníkům o nezbytnosti získání odborné kvalifikace. Nejaktuálnější novelizace tohoto nařízení z 23. února 2011 nepřináší pro pedagogické pracovníky

žádné podstatné změny, jen z formálního hlediska mění přílohu č. 4 na č. 5 a přílohu č. 5 na č. 6, jelikož přílohou č. 4 je nově stupnice platových tarifů lékařů a zubních lékařů.

Příloha č. 5 k nařízení vlády č. 564/2006 Sb. – Stupnice platových tarifů podle platových tříd a platových stupňů pedagogických pracovníků splňujících odborné kvalifikační předpoklady (v Kč)

Platový stupeň	Počet let započítatelné praxe	Platová třída															
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1	do 6 let	8 000	8 300	8 800	9 550	10 350	11 200	12 150	15 000	20 000	20 100	20 200	20 300	20 500	21 200	23 450	25 400
2	do 12 let	8 250	8 750	9 500	10 300	11 150	12 100	13 100	15 600	20 250	20 450	20 550	21 000	21 250	22 750	25 250	27 350
3	do 19 let	8 700	9 450	10 200	11 050	12 000	13 000	14 150	16 250	20 600	20 900	21 000	21 800	22 800	24 500	27 150	29 450
4	do 27 let	9 350	10 150	11 000	11 950	12 950	14 050	15 200	17 000	21 050	21 450	21 650	22 650	24 550	26 450	29 250	31 700
5	nad 27 let	10 100	11 000	11 850	12 850	13 950	15 100	16 400	17 800	21 600	22 000	22 500	24 400	26 300	28 500	31 500	34 100

Příloha č. 6 k nařízení vlády č. 564/2006 Sb. – Stupnice platových tarifů podle platových tříd a platových stupňů pedagogických pracovníků, kteří nesplňují odborné kvalifikační předpoklady (v Kč)

Platový stupeň	Počet let započítatelné praxe	Platová třída															
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1	do 6 let	8 000	8 150	8 650	9 350	10 150	11 000	11 950	12 950	14 050	15 250	16 550	17 950	19 450	21 100	23 350	25 300
2	do 12 let	8 150	8 550	9 300	10 100	10 950	11 850	12 850	13 950	15 150	16 450	17 800	19 300	20 950	22 700	25 150	27 250
3	do 19 let	8 500	9 250	10 000	10 850	11 800	12 750	13 850	15 000	16 300	17 700	19 200	20 800	22 550	24 450	27 050	29 350
4	do 27 let	9 150	9 950	10 800	11 700	12 700	13 750	14 950	16 200	17 540	19 050	20 650	22 400	24 300	26 350	29 150	31 600
5	nad 27 let	9 900	10 750	11 650	12 600	13 700	14 800	16 100	17 400	18 900	20 550	22 250	24 100	26 150	28 350	31 400	34 000*

Výše uvedené přehledy názorně demonstrují platové ohodnocení podle zařazení do platové třídy a počtu let započitatelné praxe. Kromě změn ve vlastní platové výši došlo i k redukci platových stupňů z původních 12 na nyní 5 odstupňovaných 6, 12, 19, 27 a více lety praxe.

Dle systému zařazování do jednotlivých platových tříd náleží pedagogickému pracovníkovi ZŠ, který získal vzdělání v příslušném magisterském studijním programu 11. resp. 12. platová třída. Za předpokladu, že jde o začínajícího pedagoga, činí jeho nástupní plat 20 200 Kč, případně 20 300 Kč. Před touto novelizací činil nástupní plat 16 700 Kč, což alespoň „papírově“ představuje již konkurenceschopnou a adekvátní nabídku začínajícím pedagogům za jejich pracovní sílu. Tento fakt je pozitivním i z toho hlediska, že plat učitele se tak přiblížil celorepublikovému průměru, který dle posledních dostupných informací ze třetího čtvrtletí roku 2010 činil 23 665 Kč.

Z hlediska praktického využití mé práce shledávám za podstatné uvést i dokument, který usnadňuje ředitelům škol orientovat se v oblasti odměňování pedagogických pracovníků. Jedná se o metodický pokyn MŠMT č.j. 10300/2010-25 k odměňování pedagogických pracovníků a ostatních zaměstnanců škol a školských zařízení a jejich zařazování do platových tříd podle katalogu prací.

K tomu, aby došlo k faktickému naplnění těchto pozitivních čísel (myšleno oněch 2,1 miliard ze státního rozpočtu pro školství), jsou však nutné ještě určité legislativní změny zákoníku práce, jinak by mohlo dojít k situaci, že s daným obnosem peněz bude moci ředitel každé školy naložit dle svého vlastního uvážení.

Rovněž se mezi pedagogickými pracovníky vyskytují pochybnosti o reálné výši jejich platu, neboť se obávají, že jejich základní tarif sice dle tabulky stoupne, ale nebudou jim vyplaceny odměny, takže výsledná částka bude zvýšena jen relativně, fakticky zůstane totožná.

Pouhé konstatování, že při komparaci bylo zjištěno, jak jsem již uvedla v úvodu této kapitoly, nedosažení požadovaného stavu, pokládám z matematicko-

analytického hlediska samozřejmě za správné, nikoli však z hlediska praktického. Účelem je zejména daný problém vyřešit, přičemž stanovení kategorické povinnosti zákonem celá situace nekončí, ba naopak, teprve začíná.

Sledování finančního profitu je pro každého člověka nejen přirozené, ale i důležité pro vlastní přežití, proto se blíže v rámci této kapitoly zabývám právě finančními aspekty. Učitelství není povolání, ale poslání, to však neznamená, že materiální stránka by měla být irelevantní. Je třeba motivovat potenciální zájemce o učitelskou profesi a zároveň stimulovat již zavedené pedagogické pracovníky k další seberealizaci.

5 Reakce vysokých škol na požadavky zákona o pedagogických pracovnících

Po zjištění stavu odborné kvalifikační úrovně pedagogů na pražských ZŠ, jeho analýze, vyhodnocení, interpretování zjištěných výsledků a komparací s ideálním stavem mě dále zajímalo, jaká je reálná možnost tuto kvalifikaci požadovaným typem studia získat. Tedy konkrétně jaké jsou na trhu možnosti co do výběru vysokých škol, nabízených oborů, forem studia, počtu přijatých uchazečů atd.

Následné šetření jsem pojala jako doplňkové k již provedenému stěžejnímu šetření vzhledem k tématu mé bakalářské práce. Jde tedy jen o nástin problematiky, která sama o sobě by umožňovala další značně rozsáhlé zpracování. Za účelem vytvoření koherentního materiálu poskytujícího komplexní pohled na mnou zvolené téma však považuji za vhodné uvést i některé zobecněné skutečnosti o roli vysokých škol v dané problematice.

5.1 Postavení vysokých škol

Nejprve je však nutné osvětlit postavení vysokých škol v rámci subjektů českého práva. Na rozdíl od mateřských, základních, středních a vyšších odborných škol nejsou vysoké školy součástí regionálního školství a vztah mezi nimi a MŠMT nemá z hlediska vzdělávacího obsahu subordinační charakter, přestože faktická finanční závislost je nepopíratelná. Vysoké školy se řídí zákonem č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o vysokých školách“), a vlastními podzákonnými normativními právními akty. Z hlediska členění subjektů veřejné správy jsou vysoké školy zájmovou samosprávou (MŠMT je vykonavatelem státní správy). Na faktickou existenci a činnost vysokých škol má vliv ještě akreditační komise, zřízená rovněž zákonem o vysokých školách, která hodnotí činnost vysokých škol, rozhoduje o akreditaci studijních programů, rozhoduje o zřízení soukromých vysokých škol, dává souhlas k vykonávání habilitačních řízení a řízení jmenování profesorem, rozhoduje o

záležitostech konstitutivního charakteru fakult veřejných vysokých škol atd. – z této své činnosti je akreditační komise odpovědna vládě.

Z výše uvedeného vyplývá důležitý fakt, že vysoké školy nejsou povinny žádným způsobem reflektovat a reagovat na požadavky stanovené ZoPP a rovněž jim ani nelze autoritativně nařídit ze strany MŠMT zvýšení počtu přijatých uchazečů, otevření nových programů, či dokonce určité „úlevy“ ze studijních povinností pro vybranou skupinu studentů.

5.2 Vysoké školy relevantní pro získání požadované odborné kvalifikace

V České republice dělíme vysoké školy dle zřizovatele na veřejné (zřízeny zákonem o vysokých školách), soukromé (zřizovány soukromoprávními subjekty) a státní (zřizované zvláštním zákonem; z hlediska získání odborných kvalifikačních předpokladů pedagogických pracovníků ZŠ jsou však irelevantní, neboť se jedná o Policejní akademii ČR v Praze a Univerzitu obrany ČR v Brně).

Téměř každá vysoká škola nabízí ve svém portfoliu nějaký učitelský obor, ve vztahu k základním školám se to nejčastěji týká všeobecně vzdělávacích předmětů pro 2. stupeň nebo předmětů odborných. Pro učitelství 1. stupně lze získat odbornou kvalifikaci jen na následujících 9 převážně pedagogických fakultách veřejných vysokých škol a na 1 soukromé vysoké škole (v magisterském studijním oboru „speciální pedagogika – učitelství“):

- Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze,
- Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity v Brně,
- Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě,
- Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci,
- Pedagogická fakulta Západočeské univerzity v Plzni,
- Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích,
- Pedagogická fakulta Univerzity v Hradci Králové,
- Pedagogická fakulta Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem,

- Fakulta přírodovědně – humanitní a pedagogická Technické univerzity v Liberci,
- Univerzita Jana Amose Komenského Praha, s.r.o.

Uvedené vysoké školy kromě získání odborných kvalifikačních předpokladů v magisterském studijním programu realizují rovněž bakalářské studijní programy a kurzy celoživotního vzdělávání za účelem rozšíření a doplnění odborné kvalifikace.

Do úvahy rovněž připadá možnost vystudování příslušného pedagogického oboru v zahraničí. V tomto případě musí absolvent podat písemnou žádost o uznání zahraničního vysokoškolského vzdělání a kvalifikace v ČR rektorátu té veřejné vysoké školy (soukromým vysokým školám škola tato pravomoc nepřísluší), která na území ČR realizuje akreditovaný studijní program obdobného charakteru. V případě pochybnosti o shodném akreditovaném studijním programu je žádost uchazeče o uznání adresována MŠMT. Rektor resp. MŠMT pak ve 30 denní lhůtě od podání žádosti rozhodne v souladu s §§ 89, 90 a 106 a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, o vydání osvědčení, nebo tuto žádost s odůvodněním zamítne (proti tomuto rozhodnutí je možno podat do 15 dnů odvolání, případně rozklad a následně využít i dalších mimořádných opravných prostředků).

Výše uvedený postup se nepoužije v případě existence (zpravidla) bilaterální mezinárodní smlouvy mezi Českou republikou a druhým státem upravující problematiku uznávání dokladů a vzdělání. Takovouto mezinárodní smlouvou je např. Dohoda o vzájemném uznávání rovnocennosti dokladů o vzdělání vydávaných v České republice a ve Slovenské republice č. 33/2001 Sb.m.s., která vzhledem k vyššímu stupni právní síly má aplikační přednost před zákonem o vysokých školách. V praxi to tedy znamená, že vzdělání získané ve Slovenské republice má bezprostřední účinek i na území ČR.

5.3 Šetření a jím získaná zjištění

V rámci šetření jsem nejprve osobně navštívila Pedagogickou fakultu UK, Filozofickou fakultu UK, Pedagogickou fakultu ZČU a Univerzitu J. A. Komenského

s žádostí o poskytnutí informací týkajících se studia pedagogických věd (počty studujících, nejčastější obory atd.). Bohužel jsem ve všech případech byla odkázána na oficiální ze zákona povinně zveřejňované materiály. Informace v nich obsažené jsou však obecného souhrnně vypovídajícího charakteru a nelze z nich vyvodit konkrétní závěry ve vztahu k problematice mé bakalářské práce. Pokusila jsem se proto následně písemně oslovit další dvě pedagogické fakulty – MU v Brně a UJEP v Hradci Králové. Bohužel i zde jsem se setkala se zamítavou odpovědí a odkazem na oficiální informace.

S ohledem na závěry, ke kterým jsem dospěla v předchozím šetření, se záležitost získání potřebné odborné kvalifikace týká zejména pedagogických pracovníků pražských ZŠ převážně 1. stupně (ředitelé škol v dotazníku uvedli, že nejvíce chybějící aprobační je právě učitelství 1. stupně). Eliminovala jsem tedy ohnisko svého zájmu právě na tyto pedagogické pracovníky a vytyčila jsem si dva cíle:

1. Zjistit, zda pro tyto pedagogy vysoké školy poskytující příslušný akreditovaný magisterský studijní program (výše uvedených 9 pedagogických fakult a UJAK), nabízejí dostatečné kapacity v kombinované formě studia (prezenční formu jsem eliminovala z důvodu pracovního vytížení a tím pádem časové nerealizovatelnosti).
2. Zjistit, zda by bylo možné tyto pedagogické pracovníky případně nahradit absolventy prezenční formy těchto studijních oborů.

Vzhledem k uvedeným cílům jsem dále formulovala následující předpoklady, jejichž potvrzení či vyvrácení bylo předmětem mého dalšího zjišťování:

- Získání odborné kvalifikace pro funkci učitele 1. stupně nebrání žádné objektivní důvody.
- Počet absolventů prezenční formy magisterského studijního programu v oblasti pedagogických věd zaměřených na přípravu učitelů 1. stupně ZŠ je dostatečný na to, aby jím bylo možno nahradit v pracovním procesu ty pedagogy, kteří by 1. 1. 2015 přestali splňovat předpoklady odborné kvalifikace.

Následné šetření bylo provedeno zejména analýzou oficiálních dokumentů příslušných vysokých škol (výsledků přijímacích řízení zveřejňovaných v souladu s ustanovením § 3 a § 4 vyhlášky MŠMT č. 343/2002 Sb., o postupu a podmínkách při zveřejnění průběhu přijímacího řízení na vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů – zdrojová data uvedena v tabulce 5), MŠMT⁹⁾, Českého statistického úřadu¹⁰⁾ a Ústavu pro informace ve vzdělávání¹¹⁾. Rovněž byly využity i otázky č. 8, 9 a 10 z dotazníku zasláného na pražské ZŠ, které konkretizovaly vysoké školy, na kterých příslušní pedagogičtí pracovníci nejčastěji studují za účelem získání odborné kvalifikace, v jakém oboru a jakou formou studia.

Dotazníkovým šetřením se tak potvrdilo, že ve všech případech volí pedagogové kombinovanou formu studia. Nejčastějším studijním oborem je učitelství pro 1. stupeň ZŠ, anglický jazyk pro 2. stupeň, všeobecně vzdělávací předměty (zejména matematika a informatika) a vysokou školu vybírají zejména s ohledem na blízké geografické umístění (v následujícím pořadí PedF UK v Praze, PedF ZČU v Plzni, PedF UJEP v Ústí nad Labem a Univerzitu JAK, zde je klíčovým faktorem pravděpodobně cena – vzhledem k tomu, že se jedná o soukromou vysokou školu – 25 000 Kč za semestr).

Tabulka 4 – Přehled odpovědí na otázku č. 8 respondenty dotazníkového šetření

Otázka č. 8 a)		
Pořadí VŠ	Počet	V %
PedF UK	28	63,6
PedF ZČU	8	18,2
PedF UJEP	5	11,4
UJAK	3	6,8

⁹⁾ Dostupné z: <http://www.msmt.cz/strukturalni-fondy/op-vpk-obdobi-2007-2013>

¹⁰⁾ Dostupné z: <http://vdb.czso.cz/vdbvo/uvod.jsp>

¹¹⁾ Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

Otázka č. 8 b)		
Obory	Počet	V %
Uč. 1. stupně	21	47,7
VVP	14	31,8
Anglický j.	9	20,5
Otázka č. 8 c)		
Forma	Počet	V %
Prezenční	0	0
Kombinovaná	44	100
Distanční	0	0

Analýzou dat získaných dotazníkovým šetřením bylo zjištěno, že cca 296 pedagogických pracovníků pražských základních škol nesplňuje odbornou kvalifikaci pro výkon přímé pedagogické činnosti na 1. stupni (z celkového počtu 2 531 učitelů 1. stupně pražských ZŠ nesplňuje odbornou kvalifikaci 11,7%). Pokud provedeme součet přijatých uchazečů na kombinovanou formu studia 9 pedagogických fakult, který činí 504 přijatých uchazečů, zjistíme, že všech 296 pedagogických pracovníků by mohlo být v rámci jednoho roku přijato ke studiu. Je však nutné vzít v úvahu ještě další objektivní determinanty, jako jsou další uchazeči o toto studium z řad pedagogických pracovníků mimopražských ZŠ nebo i jiní „nepedagogičtí“ uchazeči. Předpoklad tedy nelze jednoznačně potvrdit ani vyvrátit.

Dále jsem se zaměřila na otázku, zda-li by bylo možné jedním absolventským ročníkem prezenční formy studia příslušného studijního oboru „nahradit“ ty učitele 1. stupně ZŠ, kteří nesplňují předpoklady pro výkon této funkce. Součet přijatých uchazečů všech pedagogických fakult by za předpokladu úspěšného zakončení studia činil 846. Teoreticky i prakticky tedy nejsou z hlediska odborné kvalifikace překážky ke vzniku pracovněprávního vztahu (nelze tím však vyloučit nedostatek jiného předpokladu).

Tabulka 5 – Přehled přijatých uchazečů PedF studijního oboru učitelství pro 1. stupeň v kombinované (KS) a prezenční (PS) formě studia

PedF - město	KS	PS	Zdrojová data
Praha	46	104	http://www.pedf.cuni.cz/index.php?menu=399
Plzeň	40	55	http://www.zcu.cz/study/applicants/prijimaci-rizeni/vysledky-rizeni.html
Brno	143	230	http://www.ped.muni.cz/studium/pro-uchazece-o-studium/zprava-o-vysledcich-prijimaciho-rizeni/
Ostrava	47	54	http://www.osu.cz/fpd/index.php?kategorie=106
Olomouc	48	64	http://www.pdf.upol.cz/menu/prijimaci-rizeni/bakalarske-a-magisterske-studium/
České Budějovice	20	54	http://www.jcu.cz/education/prij_riz/prij_riz_zprava/
Hradec Králové	50	100	http://hades.uhk.cz/pz/statistiky/OborySeznam.asp?RokPZ=2010
Ústí nad Labem	70	130	http://pf.ujep.cz/files/data/Obory_11.pdf
Liberec	40	55	http://www.fp.tul.cz/images/stories/TUL/prijimaci_rizeni/zakladni_informace_prijimaci_rizeni_11-12.pdf
CELKEM	504	846	

5.4 Vyhodnocení výsledků šetření

Analýzou studijních oborů, které připravují učitele všeobecně vzdělávacích předmětů 2. stupně, jsem se podrobněji nezabývala, protože dotazníkovým šetřením bylo zjištěno, že z celkového hlediska jde o minoritní problém a získání či rozšíření této odborné kvalifikace nebrání objektivní důvody, jelikož kapacitně jsou dané obory každoročně zaplněny z méně jak 50% (zjištěno při analýze výsledků přijímacích řízení příslušných vysokých škol).

Opačná situace je na 1. stupni ZŠ kde, jak již bylo dříve uvedeno, 11,7% pedagogických pracovníků nespĺňuje odborné kvalifikační předpoklady pro výkon přímé pedagogické činnosti. Analýzou výsledků přijímacích řízení na všech 9 pedagogických fakultách bylo zjištěno, že poptávka po studiu každoročně 2x až 3x převyšuje nabízenou kapacitu.

Včetně subjektivních důvodů předmětných pedagogických pracovníků tak hrají roli i důvody objektivní, tedy velký počet uchazečů o studium a tím se snižující pravděpodobnost přijetí. Nelze však brát za rozhodný jen jeden akademický (školní)

rok. Předpoklady pro výkon přímé pedagogické činnosti jsou v platnosti již od roku 2004, což znamená, že každému pedagogickému pracovníkovi byla a stále ještě je ponechána dostatečná doba pro jejich splnění.

Výkonový ukazatel Statistické ročenky školství¹²⁾ zveřejněný Ústavem pro informace ve vzdělávání informuje, že v souhrnu cca 13% (8 272) pedagogických pracovníků na všech základních školách v České republice nesplňuje odborné kvalifikační předpoklady. Za předpokladu, že by všichni tito pedagogičtí pracovníci měli průběžně zahájit studium pro získání odborné kvalifikace v magisterském studijním oboru učitelství pro 1. stupeň ZŠ, z kapacitního hlediska by jejich poptávku (vzhledem k celkovému počtu uchazečů přijímaných pedagogickými fakultami do kombinované formy studia) nebylo možné s největší pravděpodobností uspokojit. Ve vztahu ke všem relevantním studijním oborům je ale nabídka dostatečná a to i tehdy, vezme-li v úvahu pouze pedagogické fakulty.

Zohlednění celého území České republiky je nutné i ve vztahu ke konstatování závěrů o situaci na ZŠ v hlavním městě Praze. Pozitivní skutečností, která usnadňuje možnosti při získání či doplnění odborné kvalifikace, je zejména existence řady vysokých škol přímo v Praze a snadné dopravní spojení s městy jinými, na jejichž území se rovněž nacházejí vysoké školy nabízející relevantní studijní obory.

Při zohlednění všech výše uvedených faktorů, výsledků šetření a vlastního dlouholetého pozorování lze konstatovat, že vysoké školy nabízejí širokou škálu studijních oborů (jak v bakalářském tak i magisterském typu studia; kombinované a potažmo i prezenční formě studia) a je tedy na uvážení každého pedagogického pracovníka, zda této možnosti využije k získání, doplnění či rozšíření své odborné kvalifikace.

¹²⁾ Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

6 Celkové shrnutí zjištěných skutečností a jejich interpretace

Při bližším pohledu na odbornou kvalifikaci pedagogických pracovníků je patrné, že se jedná o značně rozsáhlou problematiku, která má své kořeny v ústavním pořádku České republiky, blíže je upravena zákony (zejména ZoPP a pracovním kodexem) a v praxi realizována a konkretizována celou řadou prováděcích předpisů.

Rovněž jde o téma s dlouhou historií, v jejímž průběhu se setkáváme s různorodými přístupy k podmínkám splnění odborné kvalifikace pedagogických pracovníků, přičemž jejich realizace v praxi mnohdy nereflektovala žádoucí stav.

Od účinnosti nových školských zákonů (1. ledna 2005) došlo k rigidnímu stanovení podmínek odborné kvalifikace pedagogických pracovníků s tím, že jim byla ponechána nejprve pěti- posléze desetiletá lhůta ke splnění těchto kvalifikačních předpokladů. V současnosti se tedy nacházíme v rozhodné době, na jejímž konci by mělo být dosaženo požadovaného ideálního stavu – 100% kvalifikace všech pedagogických pracovníků v českém školství.

Ve své bakalářské práci jsem se mimo jiné zaměřila na zjištění, zda-li je možné vzhledem k současnému stavu této požadované úrovně dosáhnout. Ohniskem mého zájmu se staly pražské základní školy z důvodu mého devatenáctiletého profesního působení právě v tomto regionu.

Dotazníkovým šetřením, analýzou dokumentů, rozhovory a přímým pozorováním bylo zjištěno, že na pražských základních školách v souhrnu 92,6% pedagogických pracovníků již k dnešnímu dni splňuje předpoklady odborné kvalifikace nebo studuje (nebo se k tomu ve stanovené lhůtě chystá) za účelem získání či doplnění této odbornosti.

Z komparace zjištěného stavu se stavem žádoucím vyplynulo, že v průměru 7,4% pedagogických pracovníků nemá požadovanou odbornou kvalifikaci a k 1. 1.

2015 tak s největší pravděpodobností přestane splňovat předpoklady pro výkon přímé pedagogické činnosti tak, jak stanovuje ZoPP.

Po tomto zjištění mě nadále zajímaly příčiny tohoto stavu – zda jsou v rovině objektivní (např. nedostatek studijních oborů, nízká kapacita nabízených míst, velký počet uchazečů) nebo subjektivní (vycházejí z osobních důvodů pedagoga).

Následným šetřením jsem se zaměřila na potvrzení či vyvrácení objektivních příčin. I přes laxní přístup ze strany několika oslovených vysokých škol vůči mým žádostem o spolupráci, jsem následnou analýzou veřejných dokumentů škol, které vzdělávají budoucí pedagogy, Českého statistického úřadu, České školní inspekce a z odpovědí respondentů na mnou položené otázky v dotazníku zasláném ředitelům pražských ZŠ získala dostatek podkladů pro možné konstatování závěrů, že nejčastější chybějící odbornou kvalifikací je učitelství pro 1. stupeň a učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů (zejména anglický jazyk, matematika, informatika a přírodovědné předměty). Z výsledků přijímacího řízení příslušných vysokých bylo zjištěno, že zájem uchazečů o studium všeobecně vzdělávacích předmětů je každoročně nižší než počet míst nabízených fakultami (existence objektivní příčiny tak byla vyvrácena).

Jiná situace z kapacitního hlediska je u studijního oboru učitelství pro 1. stupeň ZŠ, kdy počet uchazečů o studium každoročně převyšuje počet přijatých studentů. Tato situace platí jak pro kombinované, (které má vzhledem k věcnému zaměření mé bakalářské práce rozhodující vliv), tak i pro prezenční studium. I v tomto případě ale musím konstatovat, že vzhledem k desetileté lhůtě na splnění odborných kvalifikačních předpokladů má každý předmětný pedagog možnost k zahájení požadovaného studia.

Vysoké školy, přestože nejsou povinny reflektovat požadavky stanovené ZoPP, nabízejí dostatek studijních oborů v prezenční i kombinované formě, otevírají vzdělávací kurzy v rámci celoživotního vzdělávání a spolupracují s MŠMT např. při realizaci operačního programu „Vzdělávání pro konkurenceschopnost“. Jde o studium, které je bezplatně nabízeno uchazečům z předem vytipovaných krajů. Takováto realizace je možná díky podpoře z Evropského sociálního fondu a státního

rozpočtu ČR (celková suma činí 83 milionů Kč). V průběhu let 2011 – 2014 mohou uchazeči získat odbornou kvalifikaci studiem v oblasti pedagogických věd nebo si ji rozšířit.

V poslední řadě mě zajímala reálná možnost „nahrazení“ těch pedagogických pracovníků, kteří by 1. 1. 2015 přestali splňovat odborné kvalifikační předpoklady pro výkon přímé pedagogické činnosti absolventy prezenční formy studia nejrůznějších oborů na pedagogických fakultách. Šetřením bylo zjištěno, že každoročně řádně zakončí studium na 9 pedagogických fakultách cca 6 750 studentů, z toho je 846 absolventů prezenční formy studijního oboru učitelství pro 1. stupeň ZŠ. Toto „nahrazení“ by tedy bylo realizovatelné.

Závěr

Ačkoli se na první pohled nemusí zdát, je problematika odborné kvalifikace pedagogických pracovníků ožehavým tématem a to jak v odborných kruzích, tak i mezi laickou veřejností. Právě s přihlédnutím k tomuto faktu jsem postupovala při volbě tématu mé bakalářské práce.

Vlastnímu zpracování pochopitelně předcházela důkladná teoretická příprava, konzultace s odborníky na dané téma a utřídění osobních poznatků za dobu mé pedagogické praxe.

Sama jsem byla například překvapena rozsahem a složitostí právní úpravy, kdy k maximálnímu možnému postihnutí oblasti odborné kvalifikace pedagogických pracovníků nestačí pouhá znalost zákona o pedagogických pracovnících, nýbrž počínaje ústavním pořádkem i celá řada dalších zákonů (např. zákoníku práce, zákona o vysokých školách, školského zákona atd.), podzákonných právních předpisů a v neposlední řadě i mezinárodních dohod, jimiž je Česká republika vázána.

Bakalářská práce je rozdělena do šesti kapitol a dalších podkapitol.

V úvodu jsem objasnila a nastínila problematiku odborné kvalifikace pedagogických pracovníků. Vymezila zaměření práce pouze na učitele 1. a 2. stupně základních škol s územním ohraničením na hlavní město Prahu.

V první kapitole jsem vytyčila obecný cíl mé práce, kterého jsem se při zpracovávání držela a zdůvodnila, v čem spatřuji její využitelnost.

Ve druhé kapitole jsem ve stručnosti pohovořila o historickém vývoji vzdělanosti pedagogických pracovníků v českých zemích a následně se detailně zaměřila na legislativní rámec problematiky, pozici v systému českého práva, diferenciaci a interpretaci používaných (často nesprávně pochopených) termínů a pokusila se tak poskytnout ucelený přehled relevantních skutečností.

Třetí kapitola komplexně popisuje provedené šetření na pražských základních školách, jehož cílem bylo zjistit strukturu pedagogického sboru vzhledem k zákonným předpokladům odborné kvalifikace a zjištěné výsledky. Získaná data byla analyzována, vyhodnocena a interpretována. Pro lepší grafické znázornění zjištěných skutečností jsem práci rovněž doplnila o grafy a tabulky.

Takto zpracované skutečnosti byly ve čtvrté kapitole komparovány se stavem žádoucím – zákonem o pedagogických pracovnících předpokládaným, potažmo přímo vyžadovaným. Tvzení byla dále obohacena o předložení možných řešení a kromě toho i o zhodnocení pravděpodobných příčin.

V páté kapitole jsem se zaměřila na vysoké školy, které poskytují studium potřebné pro splnění odborné kvalifikace pedagogických pracovníků. Šetřením jsem se zaměřila na nabízené obory, jejich kapacitní možnosti a faktické naplnění, stejně tak na nejčastěji chybějící odborné kvalifikace oslovených ZŠ. Na základě těchto zjištění bylo možno konstatovat skutečnosti ohledně současného stavu a zároveň i predikovat pravděpodobný budoucí vývoj.

Šestá kapitola shrnuje a interpretuje zjištěná fakta z celkového pohledu v kontextu všech hlavních činitelů vystupujících v procesu získání (doplnění či rozšíření) odborné kvalifikace pedagogických pracovníků. Předchozí dílčí zjištění tak jsou vyhodnocena komplexně a v souvislostech jako celek.

Proces zpracovávání i výsledného zjištění je bezesporu přínosným pro každého bakalanta. Subjektivně nabyté obohacení shledávám zejména v tom, že jsem měla možnost dopodrobna prostudovat téma, které je aktuální i pro mě jakožto vedoucího pracovníka na základní škole a to takovým způsobem, že jsem získala nad daným tématem fundovaný nadhled, který, pevně věřím, by práce mohla poskytnout i dalším pedagogickým pracovníkům základních škol.

Seznam použité literatury a právních předpisů

1. Gavora, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.
2. Maňák, J., Švec, V. *Cesty pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-078-6.
3. Punch, Keith F. *Základy kvantitativního šetření*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-381-9.
4. Somr, M., aj. *Dějiny školství a pedagogiky*. Praha: SPN, 1987.
5. Valenta, J. *Školské zákony a prováděcí předpisy s komentářem*. Olomouc: Anag, 2009. ISBN 978-80-7263-530-6.
6. Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
7. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
8. USNESENÍ předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
9. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů
10. Zákon č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů
11. Zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů

12. Vyhláška Ministerstva práce a sociálních věcí ČR č. 182/1991 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení a zákon České národní rady o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů
13. Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
14. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
15. Směrnice Ministerstva zdravotnictví č. 49/1967, o posuzování zdravotní způsobilosti k práci, ve znění pozdějších předpisů
16. Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému
17. Nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků
18. Nařízení vlády č. 564/2006 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, ve znění pozdějších předpisů, kterým se zrušuje nařízení vlády č. 447/2000 Sb., o způsobu usměrňování výše prostředků vynakládaných na platy a na odměny za pracovní pohotovost zaměstnanců odměňovaných podle zákona o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých dalších organizacích a orgánech
19. Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů
20. Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů
21. Dohoda o vzájemném uznávání rovnocennosti dokladů o vzdělání vydávaných v České republice a Slovenské republice č. 33/2001 Sb. m. s.
22. Vyhláška MŠMT č. 343/2002 Sb., o postupu a podmínkách při zveřejnění průběhu přijímacího řízení na vysokých školách

Přílohy

Příloha č. 1 – Relevantní ustanovení LZPS pro oblast školství

Článek 1

Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné.

Článek 2

(2) Státní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví.

(3) Každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.

Článek 3

(1) Základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení.

Článek 4

(1) Povinnosti mohou být ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod.

(2) Meze základních práv a svobod mohou být za podmínek stanovených Listinou základních práv a svobod (dále jen "Listina") upraveny pouze zákonem.

(3) Zákonná omezení základních práv a svobod musí platit stejně pro všechny případy, které splňují stanovené podmínky.

(4) Při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu. Taková omezení nesmějí být zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanovena.

Článek 5

Každý je způsobilý mít práva.

Článek 15

(1) Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání je zaručena. Každý má právo změnit své náboženství nebo víru anebo být bez náboženského vyznání.

(2) Svoboda vědeckého bádání a umělecké tvorby je zaručena.

Článek 16

(3) Zákon stanoví podmínky vyučování náboženství na státních školách.

Článek 17

(1) Svoboda projevu a právo na informace jsou zaručeny.

(2) Každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu.

(3) Cenzura je nepřipustná.

(4) Svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.

Článek 25

(1) Občanům tvořícím národní nebo etnické menšiny se zaručuje všestranný rozvoj, zejména právo společně s jinými příslušníky menšiny rozvíjet vlastní kulturu, právo rozšiřovat a přijímat informace v jejich mateřském jazyku a sdružovat se v národnostních sdruženích. Podrobnosti stanoví zákon.

(2) Občanům příslušejícím k národnostním a etnickým menšinám se za podmínek stanovených zákonem zaručuje též

- a) právo na vzdělání v jejich jazyku,
- b) právo užívat jejich jazyka v úředním styku,
- c) právo účasti na řešení věcí týkajících se národnostních a etnických menšin.

Článek 26

(1) Každý má právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu, jakož i právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost.

(2) Zákon může stanovit podmínky a omezení pro výkon určitých povolání nebo

činností.

(3) Každý má právo získávat prostředky pro své životní potřeby prací. Občany, kteří toto právo nemohou bez své viny vykonávat, stát v přiměřeném rozsahu hmotně zajišťuje; podmínky stanoví zákon.

(4) Zákon může stanovit odchylnou úpravu pro cizince.

Článek 28

Zaměstnanci mají právo na spravedlivou odměnu za práci a na uspokojivé pracovní podmínky. Podrobnosti stanoví zákon.

Článek 32

(1) Rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona. Zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena.

(3) Děti narozené v manželství i mimo ně mají stejná práva.

(4) Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona.

(6) Podrobnosti stanoví zákon.

Článek 33

(1) Každý má právo na vzdělání. Školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon.

(2) Občané mají právo na bezplatné vzdělání v základních a středních školách, podle schopností občana a možností společnosti též na vysokých školách.

(3) Zřizovat jiné školy než státní a vyučovat na nich lze jen za podmínek stanovených zákonem; na takových školách se může vzdělání poskytovat za úplatu.

(4) Zákon stanoví, za jakých podmínek mají občané při studiu právo na pomoc státu.

Článek 36

(1) Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.

(2) Kdo tvrdí, že byl na svých právech zkrácen rozhodnutím orgánu veřejné správy,

může se obrátit na soud, aby přezkoumal zákonnost takového rozhodnutí, nestanoví-li zákon jinak. Z pravomoci soudu však nesmí být vyloučeno přezkoumávání rozhodnutí týkajících se základních práv a svobod podle Listiny.

(3) Každý má právo na náhradu škody způsobené mu nezákonným rozhodnutím soudu, jiného státního orgánu či orgánu veřejné správy nebo nesprávným úředním postupem.

(4) Podmínky a podrobnosti upravuje zákon.

ZÁKON č. 563/2004 Sb.

ze dne 24. září 2004

o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ

PEDAGOGIČTÍ PRACOVNÍCI ŠKOL A ŠKOLSKÝCH ZAŘÍZENÍ

HLAVA I

OBECNÁ USTANOVENÍ

§ 1

Předmět a rozsah úpravy

(1) Tento zákon upravuje předpoklady pro výkon činnosti pedagogických pracovníků, jejich pracovní dobu, další vzdělávání a kariérní systém.

(2) Tento zákon se vztahuje na pedagogické pracovníky škol a školských zařízení, které jsou zapsány do rejstříku škol a školských zařízení¹⁾ (dále jen "škola"), a na pedagogické pracovníky v zařízeních sociálních služeb.

§ 2

Pedagogický pracovník

(1) Pedagogickým pracovníkem je ten, kdo koná přímou vyučovací, přímou výchovnou, přímou speciálně pedagogickou nebo přímou pedagogicko-psychologickou činnost přímým působením na vzdělávaného, kterým uskutečňuje výchovu a vzdělávání na základě zvláštního právního předpisu¹⁾ (dále jen "přímá

pedagogická činnost"); je zaměstnancem právnické osoby, která vykonává činnost školy, nebo zaměstnancem státu, nebo ředitelem školy, není-li k právnické osobě vykonávající činnost školy v pracovněprávním vztahu nebo není-li zaměstnancem státu. Pedagogickým pracovníkem je též zaměstnanec, který vykonává přímou pedagogickou činnost v zařízeních sociálních služeb.

(2) Přímou pedagogickou činnost vykonává

- a) učitel,
- b) pedagog v zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků,
- c) vychovatel,
- d) speciální pedagog,
- e) psycholog,
- f) pedagog volného času,
- g) asistent pedagoga,
- h) trenér,
- i) vedoucí pedagogický pracovník.

HLAVA II

PŘEDPOKLADY A POŽADAVKY PRO VÝKON ČINNOSTI PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ

Díl 1

Předpoklady pro výkon činnosti pedagogického pracovníka a předpoklady pro výkon činnosti ředitele školy

§ 3

Předpoklady pro výkon činnosti pedagogického pracovníka

(1) Pedagogickým pracovníkem může být ten, kdo splňuje tyto předpoklady:

- a) je plně způsobilý k právním úkonům,
- b) má odbornou kvalifikaci pro přímou pedagogickou činnost, kterou vykonává,
- c) je bezúhonný,
- d) je zdravotně způsobilý a
- e) prokázal znalost českého jazyka, není-li dále stanoveno jinak.

(2) Za bezúhonného se pro účely tohoto zákona považuje ten, kdo nebyl pravomocně odsouzen

- a) za úmyslný trestný čin, nebo
- b) za trestný čin nedbalostní spáchaný v souvislosti s výkonem činnosti pedagogického pracovníka, pokud se na něj nehledí, jako by nebyl odsouzen.

(3) Bezúhonnost prokazuje fyzická osoba před vznikem pracovněprávního vztahu předložením výpisu z evidence Rejstříku trestů; výpis nesmí být starší než 3 měsíce.

(4) V průběhu trvání pracovněprávního vztahu je pedagogický pracovník povinen informovat do deseti pracovních dnů ředitele školy nebo ředitele zařízení sociálních služeb o tom, že byl pravomocně odsouzen za trestný čin, jímž by mohl pozbyt předpoklad bezúhonnosti; do jednoho měsíce od nabytí právní moci rozsudku předloží pedagogický pracovník nový výpis z evidence rejstříku trestů.

(5) Posuzování předpokladu podle odstavce 1 písm. d) se řídí zvláštním právním předpisem.³⁾

(6) Uznávání odborné kvalifikace a splnění předpokladu bezúhonnosti a zdravotní způsobilosti u státních příslušníků členských států Evropské unie, případně jejich rodinných příslušníků, a státních příslušníků ostatních států, kteří jsou v členském nebo jiném státě oprávněni konat přímou pedagogickou činnost, se řídí zvláštními právními předpisy⁴⁾.

§ 4

Znalost českého jazyka

(1) Fyzická osoba, která získala příslušnou odbornou kvalifikaci stanovenou tímto zákonem v jiném vyučovacím jazyce než českém, je povinna prokázat znalost českého jazyka zkouškou, pokud není dále stanoveno jinak.

(2) Zkoušku z českého jazyka lze vykonat na vysoké škole v rámci programu celoživotního vzdělávání 5) nebo v zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků 1) nebo v jazykové škole s právem státní jazykové zkoušky.¹⁾

(3) Zkouška nenahrazuje odbornou kvalifikaci k výuce českého jazyka na základních, středních a vyšších odborných školách.

(4) Prokázání znalosti českého jazyka se nevyžaduje u fyzické osoby,

- a) která bude působit ve škole s jiným vyučovacím jazykem než českým,
- b) která úspěšně vykonala maturitní zkoušku z českého jazyka a literatury,
- c) která vyučuje cizí jazyk nebo konverzaci v cizím jazyce.

(5) Pedagogičtí pracovníci, kromě pedagogických pracovníků uvedených v § 6 a 7, mohou prokázat znalost českého jazyka předložením dokladu o složení jazykové zkoušky v zahraničí.

§ 5

Předpoklady pro výkon činnosti ředitele školy

(1) Ředitelem školy může být fyzická osoba, která splňuje předpoklady podle § 3 a získala praxi spočívající ve výkonu přímé pedagogické činnosti nebo v činnosti, pro kterou jsou potřebné znalosti stejného nebo obdobného zaměření, nebo v řídicí činnosti nebo v činnosti ve výzkumu a vývoji v délce

- a) 3 roky pro ředitele mateřské školy,
- b) 4 roky pro ředitele základní školy, základní umělecké školy a školských zařízení s výjimkou školských zařízení pro výkon ústavní výchovy, ochranné výchovy a školských zařízení pro preventivně výchovnou péči,

c) 5 let pro ředitele střední školy, jazykové školy, konzervatoře, vyšší odborné školy a školských zařízení pro výkon ústavní výchovy, ochranné výchovy a školských zařízení pro preventivně výchovnou péči.

(2) Ředitelem školy zřizované Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen "ministerstvo"), krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí, jehož předmětem činnosti jsou úkoly v oblasti školství (dále jen "svazek obcí"), může být jen ten, kdo vedle předpokladů uvedených v odstavci 1 získal nejpozději do 2 let ode dne, kdy začal vykonávat činnost ředitele školy, znalosti v oblasti řízení školství absolvováním studia pro ředitele škol v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků podle § 24 odst. 4 písm. a).

(3) Povinnost absolvovat studium pro ředitele školy zřizované ministerstvem, krajem, obcí a svazkem obcí se nevztahuje na ředitele, který znalosti v oblasti řízení školství získal vysokoškolským vzděláním v akreditovaném studijním programu⁵⁾ školský management, nebo vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou zaměřeném na organizaci a řízení školství.

Díl 2

Získávání odborné kvalifikace pedagogických pracovníků

§ 6

Učitel mateřské školy

(1) Učitel mateřské školy získává odbornou kvalifikaci

- a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na pedagogiku předškolního věku,
- b) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy¹⁾ v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu učitelů předškolního vzdělávání,
- c) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání¹⁾ v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu učitelů předškolního vzdělávání, nebo

d) vzděláním podle odstavce 2 písm. a).

(2) Učitel mateřské školy, který vykonává přímou pedagogickou činnost ve třídě nebo škole zřízené pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami, získává odbornou kvalifikaci

a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na speciální pedagogiku, nebo

b) vzděláním stanoveným pro učitele předškolního vzdělávání podle odstavce 1 a vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném bakalářském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na speciální pedagogiku, nebo vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na speciální pedagogiku.

§ 7

Učitel prvního stupně základní školy

(1) Učitel prvního stupně základní školy získává odbornou kvalifikaci vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na

a) přípravu učitelů prvního stupně základní školy,

b) pedagogiku předškolního věku a vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném bakalářském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů prvního stupně základní školy nebo vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na přípravu učitelů prvního stupně základní školy,

c) přípravu učitelů druhého stupně základní školy a vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném bakalářském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů prvního stupně základní školy, nebo vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na přípravu učitelů prvního stupně základní školy, nebo

d) vzděláním podle odstavce 2 písm. a).

(2) Učitel prvního stupně základní školy, který vykonává přímou pedagogickou činnost ve třídě nebo škole zřízené pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, získává odbornou kvalifikaci

a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na speciální pedagogiku pro učitele, nebo

b) vzděláním stanoveným pro učitele prvního stupně základní školy podle odstavce 1 a vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném bakalářském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na speciální pedagogiku, nebo vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na speciální pedagogiku.

§ 8

Učitel druhého stupně základní školy

(1) Učitel druhého stupně základní školy získává odbornou kvalifikaci vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném magisterském studijním programu

a) v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů všeobecně vzdělávacích předmětů druhého stupně základní školy,

b) v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů všeobecně vzdělávacích předmětů druhého stupně základní školy a všeobecně vzdělávacích předmětů střední školy,

c) v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů všeobecně vzdělávacích předmětů střední školy,

d) studijního oboru, který odpovídá charakteru vyučovaného předmětu, a vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném bakalářském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů druhého stupně základní školy, nebo vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou zaměřeném na přípravu učitelů druhého stupně základní školy,

e) v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů prvního stupně základní školy a vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném bakalářském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu

učitelů všeobecně vzdělávacích předmětů druhého stupně základní školy, nebo vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou zaměřeném na přípravu učitelů všeobecně vzdělávacích předmětů druhého stupně základní školy, nebo

f) podle § 12 jen pro výuku cizího jazyka.

(2) Učitel druhého stupně základní školy, který vzdělává ve třídě nebo škole zřízené pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, získává odbornou kvalifikaci

a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na speciální pedagogiku pro učitele, nebo

b) vzděláním stanoveným pro učitele druhého stupně základní školy podle odstavce 1 a vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném bakalářském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na speciální pedagogiku, nebo vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na speciální pedagogiku.

§ 9

Učitel střední školy

(1) Učitel všeobecně vzdělávacích předmětů střední školy získává odbornou kvalifikaci vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném magisterském studijním programu

a) v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů všeobecně vzdělávacích předmětů střední školy,

b) v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů všeobecně vzdělávacích předmětů druhého stupně základní školy a všeobecně vzdělávacích předmětů střední školy,

c) ve studijním oboru, který odpovídá charakteru vyučovaného všeobecně vzdělávacího předmětu, a vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném bakalářském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů střední školy, nebo vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na přípravu učitelů střední školy,

d) v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů pro 2. stupeň základní školy a vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném bakalářském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů všeobecně vzdělávacích předmětů střední školy, nebo vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na přípravu učitelů střední školy, nebo

e) podle § 12 jen pro výuku cizího jazyka.

(2) Učitel odborných předmětů střední školy získává odbornou kvalifikaci vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném magisterském studijním programu

a) v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů odborných předmětů střední školy, nebo

b) studijního oboru, který odpovídá charakteru vyučovaného odborného předmětu, a vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném bakalářském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřeném na přípravu učitelů střední školy, nebo vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na přípravu učitelů střední školy, nebo studiem pedagogiky podle § 22 odst. 1 (dále jen "studium pedagogiky").

(3) Učitel praktického vyučování získává odbornou kvalifikaci

a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu studijního oboru, který odpovídá charakteru praktického vyučování, a vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném bakalářském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřeném na přípravu učitelů střední školy, nebo vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na přípravu učitelů střední školy, nebo studiem pedagogiky,

b) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání, který odpovídá charakteru praktického vyučování, a vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném bakalářském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů střední školy, nebo vzděláním v programu

celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na přípravu učitelů střední školy, nebo studiem pedagogiky, nebo

c) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání, který odpovídá charakteru vyučovaného předmětu, a vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném bakalářském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů střední školy, nebo vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na přípravu učitelů střední školy, nebo studiem pedagogiky s praxí v oboru v délce nejméně 3 let.

(4) Učitel praktického vyučování zdravotnických oborů vzdělání musí mít také způsobilost k výkonu zdravotnického povolání podle zvláštního právního předpisu⁶⁾ v oboru, který vyučuje.

(5) Učitel odborného výcviku získává odbornou kvalifikaci vzděláním stanoveným pro učitele praktického vyučování podle odstavce 3 a středním vzděláním s výučním listem získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání, který odpovídá charakteru vyučovaného předmětu. To se nevztahuje na učitele odborného výcviku zdravotnických oborů vzdělání, který získává odbornou kvalifikaci vzděláním podle odstavců 3 a 4.

(6) Učitel střední školy, který vzdělává ve třídě nebo škole zřízené pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, získává odbornou kvalifikaci vzděláním stanoveným pro učitele střední školy podle odstavců 1 až 5 a vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném bakalářském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na speciální pedagogiku, nebo vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na speciální pedagogiku.

§ 10

Učitel uměleckých odborných předmětů v základní umělecké škole, střední odborné škole a konzervatoři

(1) Učitel uměleckých odborných předmětů v základní umělecké škole, střední odborné škole a konzervatoři získává odbornou kvalifikaci

a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu studijního oboru, který odpovídá charakteru vyučovaného uměleckého předmětu, a vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném bakalářském studijním programu v oblasti pedagogických věd, nebo vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku, nebo studiem pedagogiky,

b) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením osmiletého nebo šestiletého vzdělávacího programu oboru vzdělání konzervatoře,¹⁾ který odpovídá charakteru vyučovaného uměleckého předmětu,

c) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání, který odpovídá charakteru vyučovaného uměleckého předmětu, a vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném bakalářském studijním programu v oblasti pedagogických věd, nebo vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku, nebo studiem pedagogiky,

d) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením odpovídající části vzdělávacího programu konzervatoře a vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném bakalářském studijním programu v oblasti pedagogických věd, nebo vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku, nebo studiem pedagogiky, nebo

e) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu střední odborné školy v oboru vzdělání, který odpovídá charakteru vyučovaného uměleckého předmětu, a vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném bakalářském studijním programu v oblasti pedagogických věd, nebo vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku, nebo studiem pedagogiky.

(2) Ředitel základní umělecké školy, střední odborné školy a konzervatoře může v odůvodněných případech rozhodnout, že upouští od předpokladu splnění odborné kvalifikace u učitele uměleckého předmětu, který vykonává umělecko-pedagogickou činnost, pokud je nebo byl výkonným umělcem.⁷⁾ Rozhodnutí musí být

vydáno písemnou formou. Tímto rozhodnutím se pro pracovněprávní účely považuje předpoklad odborné kvalifikace učitele na dané škole za splněný.

§ 11

Učitel vyšší odborné školy

(1) Učitel všeobecně vzdělávacích předmětů nebo odborných předmětů vyšší odborné školy získává odbornou kvalifikaci vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném magisterském studijním programu studijního oboru, který odpovídá charakteru vyučovaného všeobecně vzdělávacího nebo odborného předmětu.

(2) Učitel praktického vyučování a odborné praxe získává odbornou kvalifikaci

- a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu studijního oboru, který odpovídá charakteru praktického vyučování,
- b) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání, který odpovídá charakteru praktického vyučování, nebo
- c) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání, který odpovídá charakteru vyučovaného předmětu, a praxí v oboru v délce trvání nejméně 3 let.

(3) Učitel praktického vyučování a odborné praxe zdravotnických oborů vzdělání musí mít také způsobilost k výkonu zdravotnického povolání podle zvláštního právního předpisu 6) v oboru, který vyučuje.

(4) Ředitel vyšší odborné školy může v odůvodněných případech rozhodnout, že upouští od předpokladu splnění odborné kvalifikace u učitele uměleckého předmětu, který vykonává umělecko-pedagogickou činnost, pokud je nebo byl výkonným umělcem. Rozhodnutí musí být vydáno písemnou formou. Tímto rozhodnutím se pro pracovněprávní účely považuje předpoklad odborné kvalifikace učitele na dané škole za splněný.

§ 12

Učitel jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky

Učitel jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky získává odbornou kvalifikaci vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném magisterském studijním programu

- a) v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů cizích jazyků, nebo
- b) v oblasti společenských věd zaměřené na cizí jazyky a vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném bakalářském studijním programu v oblasti pedagogických věd, nebo vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku, nebo studiem pedagogiky.

§ 13

Učitel v zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků

Učitel v zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků získává odbornou kvalifikaci

- a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti pedagogických věd, nebo
 - b) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v jiném akreditovaném magisterském studijním programu než podle písmene a)
- a pedagogickou praxí nebo praxí v oboru, který odpovídá charakteru vzdělávacích předmětů, v délce nejméně 7 let a v rozsahu, který odpovídá nejméně polovině stanovené týdenní pracovní doby.⁸⁾

§ 14

Učitel náboženství

Učitel náboženství získává odbornou kvalifikaci vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném magisterském studijním programu

- a) v oblasti teologických věd,
- b) v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů náboženství, nebo
- c) v oblasti pedagogických nebo společenských věd a vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném bakalářském studijním programu v oblasti

pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů náboženství, nebo vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na přípravu učitelů náboženství.

§ 15

Učitel odborného výcviku v zařízení sociálních služeb

Učitel odborného výcviku v zařízení sociálních služeb získává odbornou kvalifikaci jako učitel odborného výcviku podle § 9 odst. 5 a současně absolvováním akreditovaného vzdělávacího programu zaměřeného na speciální pedagogiku a uskutečňovaného zařízením pro další vzdělávání pedagogických pracovníků.

§ 16

Vychovatel

(1) Vychovatel získává odbornou kvalifikaci

- a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na vychovatelství nebo sociální pedagogiku,
- b) vysokoškolským vzděláním podle § 7 až 12 s výjimkou § 11,
- c) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání zaměřeném na vychovatelství nebo sociální pedagogiku,
- d) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením jiného akreditovaného vzdělávacího programu než podle písmene c) a vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném bakalářském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřeném na vychovatelství nebo sociální pedagogiku, nebo vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na vychovatelství nebo sociální pedagogiku, nebo studiem pedagogiky,
- e) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu střední odborné školy v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu vychovatelů, nebo

f) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu střední školy a vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na vychovatelství.

(2) Vychovatel, který vykonává přímou pedagogickou činnost ve školském výchovném a ubytovacím zařízení nebo v jeho oddělení zřízeném pro děti a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, ve školském zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy, nebo ve školském zařízení pro preventivně výchovnou péči, získává odbornou kvalifikaci

a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na speciální pedagogiku pro vychovatele nebo sociální pedagogiku, nebo

b) vzděláním stanoveným pro vychovatele podle odstavce 1 a studiem v akreditovaném bakalářském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na speciální pedagogiku, nebo vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na speciální pedagogiku.

§ 17

Pedagog volného času

Pedagog volného času získává odbornou kvalifikaci

a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na pedagogiku volného času nebo sociální pedagogiku,

b) vysokoškolským vzděláním podle § 7 až 12 s výjimkou § 11,

c) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání zaměřeném na pedagogiku volného času nebo vychovatelství nebo sociální pedagogiku,

d) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením jiného akreditovaného vzdělávacího programu než podle písmene c) a vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku volného času nebo sociální pedagogiku nebo vychovatelství, nebo studiem pedagogiky,

e) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu střední odborné školy v oboru vzdělání zaměřeném na pedagogiku volného času nebo vychovatelství, nebo

f) středním vzděláním s maturitní zkouškou a vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku volného času nebo vychovatelství, nebo studiem pedagogiky.

§ 18

Speciální pedagog

Speciální pedagog získává odbornou kvalifikaci vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na speciální pedagogiku.

§ 19

Psycholog

Psycholog získává odbornou kvalifikaci vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném magisterském studijním programu psychologie.

§ 20

Asistent pedagoga

Asistent pedagoga získává odbornou kvalifikaci

a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd,

b) vyšším odborným vzděláním získaným studiem v akreditovaném vzdělávacím programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu pedagogických asistentů nebo sociální pedagogiku,

c) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu pedagogických asistentů,

d) středním vzděláním s výučním listem získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání a studiem pedagogiky, nebo

e) základním vzděláním a absolvováním akreditovaného vzdělávacího programu pro asistenty pedagoga uskutečňovaného zařízením dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.

§ 21

Trenér

Trenér získává odbornou kvalifikaci

- a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů tělesné výchovy a získáním osvědčení nejméně II. třídy trenéra příslušné specializace,
- b) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném magisterském studijním programu ve studijním oboru tělesná výchova a sport a získáním osvědčení nejméně II. třídy trenéra příslušné specializace,
- c) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném bakalářském studijním programu v oblasti zaměřené na tělesnou výchovu a sport a získáním osvědčení nejméně II. třídy trenéra příslušné specializace, nebo
- d) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání nebo středním vzděláním s výučním listem získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání a trenérskou školou tělovýchovných fakult vysokých škol a získáním osvědčení nejméně II. třídy trenéra příslušné specializace.

§ 22

Společná ustanovení k získávání odborné kvalifikace

(1) Studiem pedagogiky se rozumí vzdělání získané studiem v akreditovaném vzdělávacím programu v oblasti pedagogických věd uskutečňovaném zařízením dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků

- a) pro učitele odborných předmětů střední školy, pro učitele praktického vyučování a odborné praxe vyšší odborné školy, pro učitele uměleckých odborných předmětů v základní umělecké škole, střední odborné škole a konzervatoři a pro učitele jazykové

školy s právem státní jazykové zkoušky v rozsahu nejméně 120 hodin s obsahovým zaměřením na pedagogiku, psychologii a didaktiku,

b) pro vychovatele, pedagoga volného času a asistenta pedagoga v rozsahu nejméně 80 hodin s obsahovým zaměřením na pedagogiku a psychologii.

(2) Předpokladem odborné kvalifikace učitelů vykonávajících přímou pedagogickou činnost s dětmi, žáky a studenty, kteří nemohou vnímat řeč sluchem, je také prokázaná znalost českého znakového jazyka, případně dalších komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob.

(3) Pedagogický pracovník, který vykonává přímou pedagogickou činnost, pro kterou má odbornou kvalifikaci, ve větším rozsahu hodin přímé pedagogické činnosti, než je polovina jemu stanoveného rozsahu hodin podle § 23 odst. 1, splňuje pro pracovněprávní účely předpoklad podle § 3 odst. 1 písm. b).

HLAVA III

PRACOVNÍ DOBA A PŘÍMÁ PEDAGOGICKÁ ČINNOST

§ 22a

Pracovní doba pedagogických pracovníků

(1) Pedagogičtí pracovníci vykonávají v pracovní době

a) přímou pedagogickou činnost,

b) práce související s přímou pedagogickou činností.

(2) Pedagogický pracovník je povinen být na pracovišti zaměstnavatele v době stanovené rozvrhem jeho přímé pedagogické činnosti, v době stanovené rozvrhem jeho dohledu nad dětmi a žáky, v době zastupování jiného pedagogického pracovníka a v případech, které stanoví v souladu se zákoníkem práce zaměstnavatel.

(3) Jde-li o výkon jiné práce než podle odstavce 2, vykonává pedagogický pracovník sjednanou práci v pracovní době, kterou si sám rozvrhuje, a na místě,

keré si sám určí. Náklady, které pedagogickému pracovníkovi vzniknou výlučně v souvislosti s výkonem práce na jiném místě než na pracovišti zaměstnavatele podle věty první, se nepovažují za náklady vzniklé v souvislosti s výkonem závislé práce, a není-li dohodnuto jinak, hradí je pedagogický pracovník.

§ 23

Rozsah přímé pedagogické činnosti

(1) Týdenní rozsah hodin přímé pedagogické činnosti stanoví ředitel školy pedagogickému pracovníkovi na období školního vyučování nebo na pololetí školního vyučování.¹⁾ Ředitel školy s celoročním provozem a ředitel zařízení sociálních služeb stanoví rozsah hodin přímé pedagogické činnosti na období kalendářního roku.

(2) Ředitel školy zřizované ministerstvem, krajem, obcí a svazkem obcí stanoví týdenní rozsah hodin přímé pedagogické činnosti podle prováděcího právního předpisu. Při sjednání kratší než stanovené týdenní pracovní doby se úměrně tomu sníží rozsah přímé pedagogické činnosti.

(3) Ředitel školy nebo ředitel zařízení sociálních služeb může nařídít pedagogickému pracovníkovi konání přímé pedagogické činnosti nad jemu stanovený rozsah nejvýše v rozsahu 4 hodin týdně, další hodiny s ním může dohodnout.

(4) Za přímou pedagogickou činnost nad rozsah hodin stanovený ředitelem školy nebo zařízením sociálních služeb se považuje vykonaná přímá pedagogická činnost podle odstavce 3 i v případě, že pedagogický pracovník nesplnil ředitelem stanovený týdenní rozsah hodin přímé pedagogické činnosti vyplývající z týdenního rozvrhu přímé pedagogické činnosti, protože v době, která se posuzuje jako výkon práce^{8b)}, přímou pedagogickou činnost nevykonával, nebo místo výkonu přímé pedagogické činnosti vykonával práce související s přímou pedagogickou činností. U pedagogických pracovníků s kratší pracovní dobou je přímou pedagogickou činností nad stanovený rozsah přímá pedagogická činnost přesahující týdenní rozsah hodin přímé pedagogické činnosti odpovídající stanovené týdenní pracovní době^{8c)}; těmto

pedagogickým pracovníkům není možné konání přímé pedagogické činnosti nad stanovený rozsah nařídít.

(5) Vláda stanoví nařízením rozsah přímé pedagogické činnosti pedagogických pracovníků škol zřizovaných ministerstvem, krajem, obcí a svazkem obcí.

HLAVA IV

DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ A KARIÉRNÍ SYSTÉM PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ ŠKOL ZŘIZOVANÝCH MINISTERSTVEM, KRAJEM, OBCÍ A SVAZKEM OBCÍ A ZAŘÍZENÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

§ 24

Další vzdělávání pedagogických pracovníků

(1) Pedagogičtí pracovníci mají po dobu výkonu své pedagogické činnosti povinnost dalšího vzdělávání, kterým si obnovují, udržují a doplňují kvalifikaci.

(2) Pedagogičtí pracovníci se mohou účastnit dalšího vzdělávání, kterým si zvyšují kvalifikaci. Zvýšením kvalifikace se podle zvláštního právního předpisu⁹⁾ rozumí též její získání nebo rozšíření.

(3) Ředitel školy organizuje další vzdělávání pedagogických pracovníků podle plánu dalšího vzdělávání, který stanoví po předchozím projednání s příslušným odborovým orgánem. Při stanovení plánu dalšího vzdělávání je nutno přihlížet ke studijním zájmům pedagogického pracovníka, potřebám a rozpočtu školy.

(4) Další vzdělávání pedagogických pracovníků se uskutečňuje

- a) na vysokých školách, v zařízeních dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků a v jiných zařízeních (dále jen "vzdělávací instituce") na základě akreditace udělené ministerstvem,
- b) samostudiem,

c) dalším vzděláváním zdravotnických pracovníků podle zvláštního právního předpisu⁶⁾ v případě učitelů zdravotnických studijních oborů.

(5) Dokladem o absolvování dalšího vzdělávání podle odstavce 4 písm. a) je osvědčení vydané vzdělávací institucí, která další vzdělávání uskutečňovala.

(6) Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem druhy a podmínky dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků a způsob jeho ukončení. Ministerstvo vnitra stanoví prováděcím právním předpisem druhy a podmínky dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků a způsob jeho ukončení pro pedagogické pracovníky škol zřizovaných Ministerstvem vnitra.

(7) K dalšímu vzdělávání uvedenému v odstavci 4 písm. b) pedagogickým pracovníkům přísluší volno v rozsahu 12 pracovních dnů ve školním roce, nebrání-li tomu vážné provozní důvody nebo účast pedagogického pracovníka na dalším vzdělávání podle odstavce 1 nebo 2; dobu čerpání volna určuje ředitel školy. Za dobu čerpání tohoto volna přísluší náhrada platu, která se rovná výši ušlého platu. Trvá-li pracovní poměr jen část školního roku, přísluší za každý měsíc trvání pracovního poměru jedna dvanáctina volna podle věty první. Při sjednání kratší než stanovené týdenní pracovní doby se úměrně tomu sníží rozsah volna podle věty první. Nevycherpané volno či jeho poměrná část bez dalších nároků zaniká. Volno podle věty první se pro pracovněprávní účely považuje za překážku v práci na straně zaměstnance.

(8) Další vzdělávání pedagogických pracovníků se nepovažuje za rekvalifikaci podle zvláštního právního předpisu^{9a)}.

§ 25

Akreditace vzdělávacích institucí a vzdělávacích programů

(1) Ministerstvo akredituje pro účely tohoto zákona vzdělávací instituce a jejich vzdělávací programy zaměřené na další vzdělávání pedagogických pracovníků na základě žádosti fyzické nebo právnické osoby (dále jen "žadatel") a za podmínek stanovených tímto zákonem. Ministerstvo vede evidenci žadatelů, která obsahuje

údaje uvedené v § 26 odst. 1, případně § 27 odst. 1. Osobní údaje o fyzických osobách vedené v této evidenci zpracovává ministerstvo v souladu se zvláštním zákonem.¹⁰⁾

(2) Akreditace vzdělávací instituce se uděluje na dobu 6 let. Akreditace vzdělávacího programu se uděluje na dobu 3 let. Akreditace vzdělávací instituce se automaticky prodlužuje bez žádosti držitele akreditace, a to na dobu, po kterou po ukončení příslušné doby platnosti akreditace vzdělávací instituce přetrvává platnost akreditace alespoň jednoho vzdělávacího programu dané vzdělávací instituce.

(3) Akreditace vzdělávací instituce nebo akreditace vzdělávacího programu je nepřevoditelná a nepřechází na právní nástupce.

(4) Ministerstvo kontroluje činnost akreditovaných vzdělávacích institucí při uskutečňování akreditovaných programů.

(5) Zjistí-li ministerstvo při kontrole nedostatky při uskutečňování vzdělávacího programu, vyzve vzdělávací instituci, aby v přiměřené lhůtě zjednala nápravu. Nejednala-li vzdělávací instituce ve stanovené lhůtě nápravu, ministerstvo jí akreditaci vzdělávací instituce nebo akreditaci vzdělávacího programu odejme.

(6) Ministerstvo akreditaci vzdělávací instituce nebo akreditaci vzdělávacího programu odejme i v případě, že na straně vzdělávací instituce nastaly takové okolnosti, které by odůvodňovaly zamítnutí žádosti o akreditaci vzdělávací instituce nebo akreditaci vzdělávacího programu.

(7) Při kontrole činnosti akreditovaných vzdělávacích institucí postupuje ministerstvo podle zvláštního právního předpisu.¹¹⁾

§ 26

Akreditace vzdělávací instituce

(1) Žádost o akreditaci vzdělávací instituce obsahuje jméno, příjmení, místo podnikání a identifikační číslo osoby (dále jen „identifikační číslo“) žadatele, je-li

žadatel fyzickou osobou, nebo název, sídlo, popřípadě umístění organizační složky, statutární orgán a identifikační číslo žadatele, je-li žadatel právnickou osobou.

(2) Součástí žádosti o akreditaci vzdělávací instituce musí být i žádost o akreditaci alespoň jednoho vzdělávacího programu dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků podle § 27.

(3) K žádosti o akreditaci vzdělávací instituce se přiloží

- a) oprávnění ke vzdělávací činnosti podle zvláštního právního předpisu,¹²⁾
- b) přehled o personálním, technickém a materiálním vybavení žadatele o akreditaci vzdělávací instituce v oblasti dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků,
- c) přehled o dosavadní činnosti žadatele o akreditaci,
- d) vzdělávací program, o jehož akreditaci se současně žádá.

(4) Ministerstvo udělí fyzické nebo právnické osobě akreditaci vzdělávací instituce, splňuje-li podmínky uvedené v odstavcích 1 až 3; vychází přitom z posouzení akreditační komise.

(5) Ministerstvo akreditaci vzdělávací instituci neudělí, jestliže fyzická nebo právnická osoba

- a) k žádosti nepřiložila doklady podle odstavce 3,
- b) k žádosti uvedla nesprávné nebo neúplné údaje a ve lhůtě stanovené ministerstvem je neopravila nebo nedoplnila,
- c) přiložila vzdělávací program, který nesplňuje náležitosti podle § 27 odst. 3,
- d) přiložila vzdělávací program, který akreditační komise nedoporučí k akreditaci.

(6) Ministerstvo vede seznam všech akreditovaných vzdělávacích institucí a programů, který zveřejňuje vždy k počátku školního roku ve Věstníku ministerstva a na internetových stránkách ministerstva.

§ 27

Akreditace vzdělávacího programu

(1) Žádost o akreditaci vzdělávacího programu obsahuje jméno, příjmení, místo podnikání a identifikační číslo žadatele, je-li žadatel fyzickou osobou, nebo název, sídlo, popřípadě umístění organizační složky, statutární orgán a identifikační číslo žadatele, je-li žadatel právnickou osobou.

(2) K žádosti o akreditaci vzdělávacího programu se přiloží

a) ověřená kopie akreditace vzdělávací instituce, která bude vzdělávací program uskutečňovat, nebo žádost fyzické nebo právnické osoby o akreditaci vzdělávací instituce,

b) vzdělávací program.

(3) Vzdělávací program obsahuje

a) název, typ, formu a cíle; typ vzdělávacího programu vyjadřuje druh dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků; forma vzdělávacího programu vyjadřuje, zda jde o vzdělávání prezenční, distanční nebo o jejich kombinaci,

b) vzdělávací předměty a jejich charakteristiku,

c) vzdělávací plán, který stanoví časovou a obsahovou posloupnost vzdělávacích předmětů a dobu vzdělávání,

d) seznam lektorů s uvedením jejich jmen, příjmení a odborných předpokladů pro vzdělávací program.

(4) Ministerstvo udělí fyzické nebo právnické osobě akreditaci vzdělávacího programu, splňuje-li vzdělávací program podmínky uvedené v odstavci 3; vychází přitom z posouzení akreditační komise.

(5) Ministerstvo akreditaci neudělí, jestliže fyzická nebo právnická osoba

a) k žádosti nepřipojila doklady podle odstavce 2,

b) v žádosti uvedla nesprávné nebo neúplné údaje a ve lhůtě stanovené ministerstvem je neopravila nebo nedoplnila,

c) přiložila vzdělávací program, který nespĺňuje požadavky podle odstavce 3,

d) přiložila vzdělávací program, který akreditační komise nedoporučí k akreditaci.

§ 28

Akreditační komise

(1) Ministerstvo zřizuje akreditační komisi jako svůj poradní orgán pro udělování akreditací podle § 25 až 27.

(2) Členy akreditační komise jmenuje a odvolává ministr školství, mládeže a tělovýchovy. Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem složení akreditační komise a pravidla její činnosti.

(3) Akreditační komise posuzuje zejména

- a) plnění podmínek pro udělení akreditace,
- b) obsah vzdělávacího programu,
- c) odborné předpoklady lektorů.

(4) Na základě posouzení skutečností uvedených v odstavci 3 zpracuje akreditační komise stanovisko k žádosti.

§ 29

Kariérní systém

(1) Kariérní systém je soubor pravidel, stanovených pro zařazení pedagogických pracovníků do kariérních stupňů.

(2) Kariérní stupeň je určen popisem činností, odbornou kvalifikací, popřípadě dalšími kvalifikačními předpoklady a systémem hodnocení, které musí pedagogický pracovník plnit, aby tyto činnosti mohl vykonávat.

(3) Zařazení pedagogického pracovníka do vyššího kariérního stupně je podmíněno

a) výkonem činností

1. specializovaných, nebo metodických, nebo metodologických, nebo náročnějších zejména z hlediska psychické námahy a náročnosti na přípravu,

2. řídicích,

b) plněním odborné kvalifikace podle § 6 až 21 a u činností, které stanoví ministerstvo prováděcím právním předpisem, též plněním dalších kvalifikačních předpokladů.

(4) Dalšími kvalifikačními předpoklady jsou

- a) pedagogická praxe, kterou se rozumí výkon přímé pedagogické činnosti,
- b) osvědčení o způsobilosti k výkonu specializované nebo metodické nebo metodologické nebo řídicí činnosti vydané akreditovanou vzdělávací institucí (dále jen "osvědčení o způsobilosti").

(5) Podmínky zařazení pedagogického pracovníka do kariérního stupně, popis činností, délku pedagogické praxe, podmínky získávání osvědčení a systém hodnocení stanoví ministerstvo prováděcím právním předpisem vydaným podle § 24 odst. 6.

(6) Osvědčení o způsobilosti podle odstavce 4 písm. b) vydané pedagogickému pracovníkovi musí obsahovat tyto náležitosti

- a) jméno, příjmení, titul, datum a místo narození pedagogického pracovníka,
- b) číslo osvědčení,
- c) označení kariérního stupně a činností podle odstavce 3, pro které pedagogický pracovník získal způsobilost,
- d) datum vydání,
- e) razítko vzdělávací instituce,
- f) podpis oprávněného pracovníka.

(7) Ministerstvo vede evidenci všech osvědčení vydaných vzdělávacími institucemi podle odstavce 4. Osobní údaje o fyzických osobách vedené v této evidenci zpracovává ministerstvo v souladu se zvláštním zákonem.¹⁰⁾

HLAVA V

SPOLEČNÁ, PŘECHODNÁ A ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

§ 30

Za pedagogické pracovníky podle tohoto zákona se považují též pedagogičtí pracovníci, kteří ke dni účinnosti tohoto zákona splňují předpoklady pro výkon činnosti pedagogického pracovníka podle dosavadních právních předpisů.

§ 31

Další kvalifikační předpoklady získané v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona podle dosavadních právních předpisů zůstávají nedotčeny.

§ 32

Fyzická osoba, která nespĺňuje předpoklad podle § 3 odst. 1 písm. b), může vykonávat přímou pedagogickou činnost po dni nabytí účinnosti tohoto zákona

a) pokud ke dni účinnosti tohoto zákona dosáhla 50 let věku a dlouhodobým výkonem přímé pedagogické činnosti na příslušném druhu nebo typu školy nejméně po dobu 15 let prokázala schopnost výkonu požadované činnosti,

b) nejdéle po dobu deseti let, pokud v této době nezahájí studium, kterým potřebný předpoklad získá, a toto studium úspěšně ukončí,

c) jestliže v době vzniku základního pracovněprávního vztahu neuskutečňovaly vysoké školy pro výuku odborných předmětů ve střední a vyšší odborné škole akreditovaný magisterský studijní program příslušného studijního oboru; v tomto případě se získáním nejvyššího dosažitelného vzdělání v příslušném oboru považuje předpoklad odborné kvalifikace pro pracovněprávní účely za splněný.

§ 32a

Ředitelem školy může být fyzická osoba, která nespĺňuje předpoklad podle § 3 odst. 1 písm. b), pokud získala vzdělání studiem v akreditovaném magisterském studijním programu a nejpozději do dvou let ode dne, kdy začala vykonávat činnost

ředitele školy, zahájí studium, kterým potřebný předpoklad získá, a toto studium úspěšně ukončí.

§ 33

Ředitel školy zřizované ministerstvem, krajem, obcí nebo svazkem obcí, který nezískal znalosti v oblasti řízení školství absolvováním studia pro ředitele škol v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků podle § 24 odst. 4 písm. a) a vykonává činnost ředitele školy ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona, může vykonávat tuto činnost nejdéle po dobu 5 let ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, pokud nevykonává činnost ředitele školy alespoň 10 let.

§ 34

O žádosti k udělení akreditace vzdělávací instituce nebo vzdělávacího programu ministerstvo rozhodne do 120 dnů od jejího doručení.

§ 35

Služební poměry pedagogických pracovníků škol zřizovaných Ministerstvem vnitra, Ministerstvem obrany a Ministerstvem spravedlnosti se řídí zvláštními právními předpisy.¹⁴⁾ Na pedagogické pracovníky škol a školských zařízení zřizovaných Ministerstvem vnitra se ustanovení § 5, § 9 odst. 2, 3 a 5, § 11, § 24 a 29 vztahují přiměřeně.

§ 36

Na osobu vykonávající funkci ředitele školy ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona se ustanovení § 5 odst. 1 písm. a), b) a c) nevztahují.

§ 37

Zrušovací ustanovení

Zrušuje se:

1. Nařízení vlády č. 68/1997 Sb., kterým se stanoví míra vyučovací povinnosti učitelů a míra povinnosti výchovné práce ostatních pedagogických pracovníků ve školství.
2. Nařízení vlády č. 153/1999 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 68/1997 Sb., kterým se stanoví míra vyučovací povinnosti učitelů a míra povinnosti výchovné práce ostatních pedagogických pracovníků ve školství.
3. Nařízení vlády č. 400/2002 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 68/1997 Sb., kterým se stanoví míra vyučovací povinnosti učitelů a míra povinnosti výchovné práce ostatních pedagogických pracovníků ve školství.
4. Vyhláška č. 139/1997 Sb., o podmínkách odborné a pedagogické způsobilosti pedagogických pracovníků a o předpokladech kvalifikace výchovných poradců.

ČÁST DRUHÁ

zrušena

§ 38

zrušen

§ 39

zrušen

ČÁST TŘETÍ

Změna zákona o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů

§ 40

Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, se mění takto:

1. V § 18 se odstavec 1 včetně poznámky pod čarou zrušuje.

Dosavadní odstavce 2 a 3 se označují jako odstavce 1 a 2.

2. V § 18 odst. 1 se slovo "pracovníka" nahrazuje slovy "pracovníka 8a) v zařízení nebo ve středisku".

3. Poznámka pod čarou č. 8a) zní:

"8a) § 2 odst. 1 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů."

4. V § 18 odst. 2 se za slovo "pracovníci" vkládají slova "v zařízení nebo ve středisku".

ČÁST ČTVRTÁ

Změna zákona o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých dalších organizacích a orgánech

§ 41

Zákon č. 143/1992 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých dalších organizacích a orgánech, ve znění zákona č. 590/1992 Sb., zákona č. 10/1993 Sb., zákona č. 40/1994 Sb., zákona č. 118/1995 Sb., zákona č. 201/1997 Sb., zákona č. 225/1999 Sb., zákona č. 132/2000 Sb., zákona č. 217/2000 Sb., zákona č. 492/2001 Sb., zákona č. 308/2002 Sb., zákona č. 309/2002 Sb. a zákona č. 421/2002 Sb., se mění takto:

1. Za § 8 se vkládá nový § 8a, který včetně poznámek pod čarou č. 8a) a 8b) zní:

"§ 8a

Příplatek za přímou pedagogickou činnost nad stanovený rozsah

Pedagogickému pracovníkovi^{8a)} přísluší za hodinu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické činnosti nebo přímé pedagogicko-

psychologické činnosti vykonávané přímým působením na vzdělávaného, kterým uskutečňuje výchovu a vzdělávání na základě zvláštního zákona,^{8b)} kterou vykonává nad rozsah hodin stanovený ředitelem školy, ředitelem školského zařízení nebo ředitelem zařízení sociální péče podle zvláštního právního předpisu, příplatek ve výši dvojnásobku průměrného hodinového výdělku.

^{8a)} § 2 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.

^{8b)} Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)."

2. Za § 9 se vkládá nový § 9a, který včetně poznámky pod čarou č. 8c) zní:

"§ 9a

Pedagogickému pracovníkovi, který vedle přímé pedagogické činnosti 8a) vykonává také specializované činnosti, k jejichž výkonu jsou nezbytné další kvalifikační předpoklady,^{8c)} se poskytuje příplatek ve výši 1 000 až 2 000 Kč měsíčně.

^{8c)} Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů."

3. V § 23 odst. 1 se písmeno g) zrušuje.

Dosavadní písmena h) a i) se označují jako písmena g) a h).

ČÁST PÁTÁ

ÚČINNOST

§ 42

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2005.

-
- 1) Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).
- 3) Směrnice Ministerstva zdravotnictví č. 49/1967 Věstníku Ministerstva zdravotnictví o posuzování zdravotní způsobilosti k práci (reg. v částce 2/1968 Sb.), ve znění pozdějších předpisů.
- 4) Zákon č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti státních příslušníků členských států Evropské unie a některých příslušníků jiných států a o změně některých zákonů (zákon o uznávání odborné kvalifikace), ve znění pozdějších předpisů.
- 5) Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.
- 6) Zákon č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta. Zákon č. 96/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních).
- 7) Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).
- 8) § 83a zákoníku práce.
- 8b) § 348 zákoníku práce.
- 8c) § 79 zákoníku práce.
- 9) § 231 odst. 1 zákoníku práce.
- 9a) Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.
- 10) Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů.
- 11) Zákon č. 552/1991 Sb., o státní kontrole, ve znění pozdějších předpisů.
- 12) Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Zákon č. 111/1998 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Živnostenský zákon. Obchodní zákoník.
- 14) Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků ozbrojených sborů, ve znění pozdějších předpisů. Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, ve znění pozdějších předpisů.

Příloha č. 3 – Dotazník zasláný ředitelům pražských ZŠ a průvodní dopis

Vážené kolegyně,
vážení kolegové,

dovoluji si Vás požádat o vyplnění dotazníku, s jehož pomocí bych ráda získala podklady pro výzkumnou část mé závěrečné bakalářské práce v rámci studia Školského managementu na PF UK v Praze. Ve své závěrečné práci se chystám analyzovat složení pedagogického sboru na základních školách v Praze ve vztahu ke kvalifikačním předpokladům stanoveným zákonem o pedagogických pracovnících. Vaše odpovědi na níže uvedené otázky mi umožní do značné míry predikovat úroveň odborné způsobilosti učitelů na pražských základních školách k 1. 1. 2015.

Dotazník obsahuje celkem deset otázek, u otázek 1 až 5 uveďte, prosím, číselný údaj, vybranou odpověď na otázky 6 a 7 tučně zvýrazněte, případně u volby „c“ slovně okomentujte, osmou otázku vyplňte celou, odpovědi na poslední dvě označte křížkem. Vyplnění dotazníku by Vám nemělo zabrat více než 15 minut. Údaje obsažené v dotazníku budou použity výhradně pro zhotovení mé závěrečné bakalářské práce.

Děkuji Vám za vyplnění dotazníku a Váš čas.

Mgr. Jana Kupcová, zástupkyně ředitele
ZŠ Libčická 10, Praha 8

DOTAZNÍK

ODBORNÁ KVALIFIKACE PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ ZÁKLADNÍCH ŠKOL V NÁVAZNOSTI NA ZÁKON O PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍCÍCH ZAMĚŘENO NA ÚZEMÍ HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY

1. Aktuální počet pedagogů na Vaší škole:

a. na 1. stupni:

b. na 2 stupni:

2. Kolik pedagogů **nemá** k dnešnímu dni požadovanou odbornou kvalifikaci podle zákona o pedagogických pracovnících:

a. na 1. stupni:

b. na 2. stupni:

3. Kolika učitelů Vaší školy se týkala tzv. „výjimka ze vzdělání“ podle §32 odst. a) ZoPP (tedy uznání kvalifikace bez požadovaného vzdělání na základě toho, že ke dni 1. 1. 2005 dosáhli 50 let věku a dlouhodobým výkonem přímé pedagogické činnosti na příslušném stupni ZŠ nejméně po dobu 15 let prokázali schopnost výkonu požadované činnosti)?

a. na 1. stupni:

b. na 2. stupni:

4. Kolik učitelů v současné době studuje za účelem získání nebo doplnění odborné kvalifikace?

a. na 1. stupni:

b. na 2. stupni:

5. Máte informace o tom, kolik učitelů se ještě chystá toto studium nejpozději do 31. 12. 2014 zahájit?

a. na 1. stupni:

b. na 2. stupni:

6. Jakým způsobem jsou učitelé, kterým zákon o pedagogických pracovnících stanovuje jako potřebný předpoklad pro výkon přímé pedagogické činnosti povinnost zahájit studium v akreditovaném magisterském studijním programu nejpozději do 31.12. 2014 a toto studium úspěšně ukončit, seznamováni s touto zákonnou podmínkou:

- a) ponecháno na jejich vlastní iniciativě
- b) upozorněním ze strany vedení školy
- c) jinou formou – napište jakou:

7. Dialog o nutnosti získání odborné kvalifikace je mezi učitelem a managementem školy veden formou:

- a) individuálního rozhovoru
- b) kolektivně (např. na pedagogické radě, provozní poradě atd.)
- c) jinou formou – napište jakou:

8. V případě, že jsou na Vaší škole učitelé, kteří v současné době studují za účelem získání odborné kvalifikace, prosím uveďte:

a) název vysoké školy a fakulty:

b) studijní obor:

c) formu studia:

9. Je podle vašeho názoru nabídka studijních oborů pro získání či doplnění odborné kvalifikace pedagogických pracovníků (v kombinované či distanční formě) ze strany vysokých škol dostačující? (odpověď vyznačte křížkem)

ANO

NE

10. Postrádáte v současné době na své škole pedagoga s odbornou kvalifikací pro příslušný stupeň nebo vyučovaný obor? (odpověď vyznačte křížkem)

ANO

NE

V případě kladné odpovědi konkretizujte, o jaký obor se jedná:

--

Příloha č. 4 – Seznam dotázaných pražských ZŠ

Praha 1

- Základní škola Brána jazyků - petr.tlusty@branajazyku.cz
- Veselá škola - církevní základní škola a základní umělecká škola - reditelna@veselaskola.cz
- Základní škola Vodičkova - d.zelena@zsvodickova.cz
- Základní škola J. Gutha-Jarkovského - jitka.kendikova@truhla.cz
- Malostranská základní škola - ledvinka.tomas@gymjosefska.cz
- Základní škola nám. Curieových - vlkova.l@volny.cz
- Základní škola Uhelny trh - skola@uhelnytrh.cz
- Základní škola praktická Karla Herforta - jos4@atlas.cz
- Základní škola sv. Voršily v Praze - zcs.ostrovni@volny.cz
- Škola Jaroslava Ježka - jan.hajek@skolajj.cz

Praha 2

- Základní škola s rozšířenou výukou jazyků, Fakultní škola Pedagogické fakulty UK, Kladská - vavrova@kladska.cz
- Základní škola, Fakultní škola Pedagogické fakulty UK, Slovenská - reditelka@zs-slovenska.cz
- Základní škola a mateřská škola Resslerova - reditel@zsressl.cz
- Základní škola Jana Masaryka - vlaskova@zsjm.cz
- Základní škola Sázavská - voldrich@zssazavska.cz
- Základní škola Na Smetance - skola@nasmetance.cz
- Základní škola Botičská - prochazka@zsboticka.cz
- Základní škola Legerova - info@zslegerova.cz
- Základní škola u sv. Štěpána - info@zs-stepanska.cz

Praha 3

- Základní škola Jeseniova - reditel@zsjeseniova.cz
- Základní škola nám. Jiřího z Poděbrad - soukalm@skola-jirak.cz
- Základní škola a mateřská škola Chelčického - ostap@email.cz

- Základní škola Lupáčova - hausner@lupacovka.cz
- Základní škola Jarov - sebl@zsjarov.cz
- Základní škola Havlíčkovo náměstí - fzsskola@volny.cz
- Základní škola Chmelnice - chmelnice@volny.cz
- Základní škola Pražačka - info@zsprazacka.cz
- Základní škola a mateřská škola Jiřího z Lobkovic - hrebikova@lobkovicovo.cz
- Základní škola a mateřská škola Jaroslava Seiferta - zsvlkova@volny.cz

Praha 4

- Základní škola Kunratice - vit.beran@zskunratice.cz
- Základní škola Campanus - lenka.derkova@campanus.cz
- Základní škola a mateřská škola K Dolům - reditel@zskdolum.cz
- Základní škola profesora Švejcara - sklibova@mrackova.cz
- Základní škola Táborská - frantisek.prokop@zstaborska.cz
- Základní škola s rozšířenou výukou jazyků Písnice - zs.pisnice@seznam.cz
- Základní škola a mateřská škola Na Beránku - pertold@volny.cz
- Základní škola a mateřská škola Chodov - cimovaj@zskv.cz
- Základní škola Rakovského - reditelka@zs-rakovskeho.cz
- Základní škola Poláčkova - valentova@zspolackova.cz
- Základní škola Jílovská – reditel@zsjilovska.cz

Praha 5

- Základní škola a mateřská škola Barrandov - reditel@zsbarr.cz
- Základní škola Janského - m.foltyn@zs-janskeho.cz
- Základní škola a mateřská škola U Santošky - martina.rihova@santoska.cz
- Základní škola Lipence - masnerova@zslipence.cz
- Základní škola Mládí - vodicka@zsmjadi.cz
- Základní škola Charlotty Masarykové - skola@chuchle.cz
- Základní škola s rozšířenou výukou jazyků Bronzová - n.hladik@zs-bronzova.cz
- Základní škola Klausova - ven.ha@seznam.cz
- Základní škola Vladislava Vančury - jiri.kovarik@zs.zbraslav.info
- Základní škola Kořenského - reditel@zskorenskeho.cz

Praha 6

- Základní škola Norbertov - karolina.cermakova@norbertov.cz
- Základní škola Pod Marjánkou - pacalova@zspodmarjankou.cz
- Základní škola Marjánka - anna.niklova@zsmarjanka.cz
- Základní škola a Mateřská škola náměstí Interbrigády - petr.karvanek@interbrigady.cz
- Základní škola a Mateřská škola Červený vrch - matousova@zscvrch.cz
- Základní škola a Mateřská škola Bílá - bihelerova@zsbila.cz
- Základní škola a Mateřská škola náměstí Svobody - ullmannova@zs-ns2.cz
- Základní škola Na Dlouhém lánu - zs.dl.lan@volny.cz
- Základní škola Dědina - dundera@zsdedina.cz
- Základní škola Emy Destinové - bazant@zsemydestinnove.cz

Praha 7

- Základní škola Letohradská - letohradska@volny.cz
- Základní škola T. G. Masaryka - smid@zstgm7.cz
- Základní škola Fr. Plamínkové s rozšířenou výukou jazyků - koudela@plaminkova.cz
- Základní škola a Mateřská škola Tusarova - reditelka.tusarova@seznam.cz
- Bratrská škola – církevní základní škola Rajská - pradova@seznam.cz
- Fakultní základní škola PedF UK a Mateřská škola U Studánky - fzsumelecka@seznam.cz
- Základní škola Trojská - zstrojska@atlas.cz
- Základní škola Korunovační - korunka@xnet.cz
- Základní škola Strossmayerovo náměstí - zs.stross@seznam.cz

Praha 8

- Základní a mateřská škola Lyčkovo náměstí - reditel@zs-ln.cz
- Základní škola Petra Strozziho - reditelka@zs-strozziho.cz
- Základní škola Palmovka - reditel@zspalmovka.cz
- Základní škola Mazurská - reditel@mazurska.cz
- Základní škola a mateřská škola U Školské zahrady - reditelka@uskolskezahrady.cz

- Základní škola a mateřská škola Na Slovance - pelantova@zsnaslovance.cz
- Základní škola Burešova - supka@zsburesova.cz
- Základní škola Žernosecká - reditel@zernosecka.cz
- Základní škola Hovorčovická - reditel@zshovorcovicka.cz
- Základní škola Na Šutce - reditelstvi@zssutka.cz
- Základní škola a mateřská škola Ústavní - reditel@zs-ustavni.cz

Praha 9

- Základní škola Bří. Venclíků - rzs.vencliku@volny.cz
- Základní škola Horní Počernice - reditelka@zs-hp.cz
- Základní škola Kbely - kocmanova@skola-kbely.cz
- Základní škola a mateřská škola Tupolevova - reditel@tupolevka.cz
- Základní škola Špitálská - nidlova@zs-spitalska.casablanca.cz
- Základní škola a mateřská škola Vinoř - teller@zsvinor.cz
- Základní škola Gen. Janouška - stastna@zsgenjanouska.cz
- Základní škola Hloubětín - reditel@zshloubetin.cz
- Základní škola Lehovec - j.knepr@zs-chvaleticka.org
- Základní škola Litvínovská - slavka.davidova@litvinovska.casablanca.cz

Praha 10

- Základní škola Práčská - jaroslava.ruzickova@centrum.cz
- Základní škola Břečťanová - marie.mejsnarova@zsbrectanova.com
- Základní škola Olešská - reditelka@zs-oleska.cz
- Základní škola a mateřská škola Štěrboholy - kollmannova@zssterboholy.cz
- Základní škola Vladivostocká - churackova@zseden.cz
- Základní škola U Roháčových kasáren - reditel@zsrhacovky.cz
- Základní škola Vachkova - Ivana.Vodickova.ZS@seznam.cz
- Základní škola Hostýnská - hotovy@hostynska.cz
- Základní škola Křimická - vlasta.duchackova@krimicka.cz
- Základní škola V Rybníčkách - kostalova.rybnicky@seznam.cz